

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

2

تعمیر و مرمت
معماری و هنر
سید امیر محمد سعید حسینی

غدیر سرایان
(قرن پنجم تا دوازدهم ه. ق.)

۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الغدیر همراه

نویسنده:

عبدالحسین امینی (علامه امینی)

ناشر چاپی:

موسسه فرهنگی نبا

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۲	الغدیر همراه جلد ۳
۱۲	مشخصات کتاب
۱۳	اشاره
۱۵	فهرست
۲۲	پیش سخن
۲۴	قرن پنجم
۲۴	سی و هشتم: شریف رضی
۲۴	اشاره
۲۵	غدیریه:
۲۵	سی و هفتم: ابومحمد صوری
۲۵	اشاره
۲۶	غدیریه او :
۲۷	سی و هشتم: مهیار دیلمی
۲۹	سی و نهم: شریف مرتضی
۲۹	اشاره
۳۱	غدیریه او:
۳۱	چهل: ابو علی بصیر نیشابوری
۳۲	چهل و یکم: ابوالعلا معری
۳۲	اشاره
۳۲	غدیریه او:
۳۲	چهل و دوم: مؤید فی الدین
۳۵	چهل و سوم: ابن جبری مصری (۴۲۰-۴۸۷)
۳۶	قرن ششم

- ۳۶ چهل و چهارم: ابوالحسن فنجکردی
- ۳۷ چهل و پنجم: ابن منیر طرابلسی
- ۳۷ اشاره
- ۳۸ غدیریه او :
- ۳۹ چهل و هشتم: قاضی ابن قادوس
- ۳۹ اشاره
- ۴۰ غدیریه او:
- ۴۰ چهل و هفتم: ملک صالح
- ۴۰ اشاره
- ۴۱ غدیریه او:
- ۴۴ چهل و هشتم: ابن عودی نیلی
- ۴۵ چهل و نهم: قاضی جلیس
- ۴۷ پنجاه: ابن مکی نیلی
- ۴۷ اشاره
- ۴۷ غدیریه او:
- ۴۸ پنجاه و یکم: خطیب خوارزمی
- ۴۸ اشاره
- ۴۸ غدیریه او:
- ۴۸ پنجاه و دوم: فقیه عماره یمنی
- ۴۸ اشاره
- ۴۹ غدیریه او:
- ۴۹ پنجاه و سوم: سید محمد اقساسی
- ۴۹ اشاره
- ۵۰ غدیریه او:
- ۵۰ پنجاه و چهارم: قطب الدین راوندی
- ۵۱ غدیریه او:

۵۲ پنجاه و پنج: سبط ابن تعاونی

۵۲ اشاره

۵۲ غدیریه او:

۵۳ قرن هفتم

۵۳ پنجاه و هشتم: منصور بالله

۵۳ اشاره

۵۳ غدیریه او:

۵۴ پنجاه و هفتم: مجدالدین ابن جمیل

۵۴ اشاره

۵۵ غدیریه او:

۵۵ پنجاه و هشتم: شوفا کوفی حلی

۵۵ اشاره

۵۶ غدیریه او:

۵۶ پنجاه و نهم: کمال الدین شافعی

۵۶ اشاره

۵۷ غدیریه:

۵۷ شصت: ابومحمد منصور بالله

۵۸ شصت و یکم: ابوحسین جزّار

۶۰ شصت و دوم: قاضی نظام الدین

۶۰ اشاره

۶۰ غدیریه:

۶۰ شصت و سوم: شمس الدین محفوظ

۶۰ اشاره

۶۱ غدیریه:

۶۲ شصت و چهارم: بهاء الدین اربلی

۶۲ اشاره

۶۲ غدیریه:

۶۳ قرن هشتم

۶۳ شصت و پنجم: ابومحمد ابن داود حلی

۶۳ اشاره

۶۳ غدیریه ابن داوود:

۶۴ شصت و ششم: جمال الدین خلطی یا خلیعی

۶۴ اشاره

۶۴ غدیریه:

۶۵ شصت و هفتم: سرجی اوالی

۶۵ اشاره

۶۵ غدیریه اوالی:

۶۶ شصت و هشتم: صفی الدین حلی

۶۶ اشاره

۶۶ غدیریه:

۶۷ شصت و نهم: امام شبانی شافعی

۶۸ هفتاد: شمس الدین مالکی و غدیریه او

۶۸ اشاره

۶۹ غدیریه او:

۶۹ هفتادویکم: علاء الدین حلی

۶۹ اشاره

۶۹ غدیریه ها:

۷۱ قرن نهم

۷۱ هفتادودوم: ابن عرندس حلی

۷۲ هفتادوسوم: ابن داغر حلی

۷۳ هفتادوچهارم: حافظ برسی حلی

۷۳ اشاره

- ۷۳ غدیریه:
- ۷۴ هفتادوپنج: ضیاءالدین هادی
- ۷۴ اشاره
- ۷۵ غدیریه:
- ۷۵ هفتادوششم: حسن آل ابی عبدالکریم
- ۷۷ قرن دهم
- ۷۷ هفتادوهفتم: شیخ کفعمی
- ۷۸ هفتادوهشتم: عزالدین عاملی
- ۸۱ قرن یازدهم
- ۸۱ هفتادونهم: ابن ابی شانین بحرانی
- ۸۱ اشاره
- ۸۱ غدیریه او:
- ۸۲ هشتاد: زین الدین حمیدی
- ۸۳ هشتادویکم: بهاءالمله والدین
- ۸۵ هشتادودوم: حرفوشی عاملی
- ۸۵ اشاره
- ۸۵ غدیریه:
- ۸۶ هشتادوسوم: ابن ابی الحسن عاملی
- ۸۶ اشاره
- ۸۷ غدیریه:
- ۸۷ هشتادوچهارم: شیخ حسین کرکی
- ۸۸ هشتادوپنجم: قاصی شرف الدین
- ۸۹ هشتادوششم: ابوعلی اُنسی
- ۸۹ اشاره
- ۸۹ غدیریه او:
- ۹۰ هشتادوهفتم: سید شهاب الدین موسوی حویزی

- ۹۰ اشاره
- ۹۱ غدیره:
- ۹۱ هشتادو هشتم: سیدعلی خان مشععی
- ۹۱ اشاره
- ۹۲ غدیره:
- ۹۳ هشتادونهم: سید ضیاء الدین یمنی
- ۹۳ اشاره
- ۹۳ غدیره:
- ۹۴ نود: ملامحمدطاهر قمی
- ۹۴ اشاره
- ۹۴ غدیره فارسی:
- ۹۴ غدیره عربی:
- ۹۵ معنی غدیره عربی:
- ۹۵ نودویکم: قاضی جمال الدین مکی
- ۹۵ اشاره
- ۹۶ غدیره:
- ۹۶ نودودوم: ابومحمدابن شیخ صنعان
- ۹۸ قرن دوازدهم
- ۹۸ نودوسوم: شیخ حر عاملی
- ۹۹ نودوچهارم: شیخ احمد بلادی
- ۹۹ اشاره
- ۹۹ غدیره:
- ۱۰۰ نودوپنجم: شمس الأدب یمنی
- ۱۰۰ اشاره
- ۱۰۰ غدیره:
- ۱۰۱ نودوششم: سیدعلی خان مدنی

- ۱۰۱ اشاره
- ۱۰۲ غدیره:
- ۱۰۳ نودوهفتم: شیخ عبدالرضا مقرئ کاظمی
- ۱۰۳ اشاره
- ۱۰۳ غدیره:
- ۱۰۵ نودوهشت: علم الهدی محمد
- ۱۰۶ نودونهم: شیخ علی عاملی
- ۱۰۷ یکصد: ملا مسیحای فسوی
- ۱۰۷ یکصدویکم: ابن بشاره غروی
- ۱۰۷ اشاره
- ۱۰۷ غدیره:
- ۱۰۸ یکصدودوم: شیخ ابراهیم بلادی
- ۱۰۹ یکصدوسوم: شیخ ابومحمد شویکی
- ۱۱۰ یکصدوچهارم: سیدحسین رضوی
- ۱۱۰ اشاره
- ۱۱۱ غدیره ها و مدایح او:
- ۱۱۱ یکصدوپنجم: سید بدرالدین محمدبن حسین
- ۱۱۱ اشاره
- ۱۱۲ غدیره:
- ۱۱۳ درباره مرکز

مشخصات کتاب

سرشناسه: امینی، عبدالحسین، ۱۲۸۱-۱۳۴۹

عنوان قراردادی: الغدیر فی الکتاب و السنه و الادب. فرسی. برگزیده.

عنوان و نام پدیدآور: الغدیر همراه/ مؤلف عبدالحسین امینی نجفی؛ گزینش و ترجمه سیدابراهیم سیدعلوی

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه فرهنگی نبأ، ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۹۷ ص. ۳۸۰۰۰ ریال

شابک: ۱-۰۳۲-۰۲۶۴-۶۰۰-۹۷۸ ج ۳.

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتاب حاضر ترجمه، گزینش و انتخاب کتاب «الغدیر» اثر عبدالحسین امینی است.

مندرجات: واقعه غدیر

موضوع: علی بن ابی طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ سال قبل از هجرت - ۴۰ ق - اثبات خلافت

موضوع: غدیر خم

شناسه افزوده: سید علوی، سیدابراهیم، ۱۳۱۸ -، مترجم

رده بندی کنگره: ۵۴/۲۲۳/BP الف ۸ غ ۴۰۴۲۱۴۶ ۱۳۹۳

رده بندی دیویی: ۴۵۲/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۷۳۴۴۱

الغدیر همراه (جلد ۳) (غدیریه سرایان)

قرن پنجم تا دوازدهم هجری قمری

علامه عبدالحسین امینی نجفی

گزینش و ترجمه: سیدابراهیم سیدعلوی

ویراستار: عبدالحسین فخاری

حروفچینی و صفحه آرایی: چکاد

لیتوگرافی: ندا گرافیک / چاپ: دالاهو / صحافی: صالحانی

چاپ: اول ۱۳۹۳ / شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه / قیمت: ۳۸۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات نبأ / تهران، خیابان شریعتی، بالاتر از خیابان بهارشیراز،

کوچه مقدم، نبش ادیبی، پلاک ۲۶، طبقه سوم

تلفکس: ۷۷۵۰۶۶۰۲ - ۷۷۵۰۴۶۸۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۶۴-۰۳۲-۱

ص: ۱

اشاره

فهرست

پیش سخن ۷

قرن پنجم ۹

سی و هشتم: شریف رضی ۹

غدیریه: ۱۰

سی و هفتم: ابو محمد صوری ۱۰

غدیریه او: ۱۱

سی و هشتم: مهیار دیلمی ۱۲

سی و نهم: شریف مرتضی ۱۴

چهل: ابو علی بصیر نیشابوری ۱۶

چهل و یکم: ابوالعلا معری ۱۷

غدیریه او: ۱۷

چهل و دوم: مؤید فی الدین ۱۷

چهل و سوم: ابن جبری مصری (۴۲۰-۴۸۷) ۲۰

قرن ششم ۲۱

چهل و چهارم: ابوالحسن فنجکردی ۲۱

چهل و پنجم: ابن منیر طرابلسی ۲۲

غدیریه او: ۲۳

چهل و ششم: قاضی ابن قادوس ۲۴

غدیریه او: ۲۵

چهل وهفتم: ملک صالح ۲۵

غدیریه او: ۲۶

چهل وهشتم: ابن عودی نیلی ۲۸

چهل ونهم: قاضی جلیس ۲۹

پنجاه: ابن مکی نیلی ۳۱

غدیریه او: ۳۱

پنجاه ویکم: خطیب خوارزمی ۳۲

غدیریه او: ۳۲

پنجاه ودوم: فقیه عماره یمنی ۳۲

غدیریه او: ۳۳

پنجاه وسوم: سید محمد اقساسی ۳۳

غدیریه او: ۳۴

پنجاه وچهارم: قطب الدین راوندی ۳۴

ص: ۳

غدیریه او: ۳۵

پنجاه و پنج: سبط ابن تعاویذی ۳۶

غدیریه او: ۳۶

قرن هفتم ۳۷

پنجاه و ششم: منصور بالله ۳۷

غدیریه او: ۳۷

پنجاه و هفتم: مجدالدین ابن جمیل ۳۸

غدیریه او: ۳۹

پنجاه و هشتم: شوا کوفی حلّی ۳۹

غدیریه او: ۴۰

پنجاه و نهم: کمال الدین شافعی ۴۰

غدیریه: ۴۱

شصت: ابو محمد منصور بالله ۴۱

شصت و یکم: ابو حسین جزّار ۴۲

شصت و دوم: قاضی نظام الدین ۴۴

غدیریه: ۴۴

شصت و سوم: شمس الدین محفوظ ۴۴

غدیریه: ۴۵

شصت و چهارم: بهاء الدین اربلی ۴۶

غدیریه: ۴۶

قرن هشتم ۴۷

شصت و پنجم: ابو محمد ابن داود حلّی ۴۷

غدیریه ابن داوود: ۴۷

شصت و ششم: جمال الدین خلطی یا خلیعی ۴۸

غدیریه: ۴۸

شصت و هفتم: سرجی اوالی ۴۹

غدیریه اوالی: ۴۹

شصت و هشتم: صفی الدین حلّی ۵۰

غدیریه: ۵۰

شصت و نهم: امام شیانی شافعی ۵۱

هفتاد: شمس الدین مالکی و غدیریه او ۵۲

غدیریه او: ۵۳

هفتاد و یکم: علاء الدین حلّی ۵۳

غدیریه ها: ۵۳

قرن نهم ۵۵

هفتاد و دوم: ابن عرندس حلّی ۵۵

هفتاد و سوم: ابن داغر حلّی ۵۶

ص: ۴

هفتاد و چهارم: حافظ برسی حلّی ۵۷

غدیریه: ۵۷

هفتاد و پنج: ضیاءالدین هادی ۵۸

غدیریه: ۵۹

هفتاد و ششم: حسن آل ابی عبدالکریم ۵۹

قرن دهم ۶۱

هفتاد و هفتم: شیخ کفعمی ۶۱

هفتاد و هشتم: عزّالدین عاملی ۶۲

قرن یازدهم ۶۵

هفتاد و نهم: ابن ابی شانین بحرانی ۶۵

غدیریه او: ۶۵

هشتاد: زین الدین حمیدی ۶۶

هشتاد و یکم: بهاءالمله والدین ۶۷

هشتاد و دوم: حرفوشی عاملی ۶۹

غدیریه: ۶۹

هشتاد و سوم: ابن ابی الحسن عاملی ۷۰

غدیریه: ۷۱

هشتاد و چهارم: شیخ حسین کرکی ۷۱

هشتاد و پنجم: قاصی شرف الدّین ۷۲

هشتاد و ششم: ابوعلی آنسی ۷۳

غدیریه او: ۷۳

هشتاد و هفتم: سید شهاب الدین موسوی حویزی ۷۴

غدیریه: ۷۵

هشتاد و هشتم: سید علی خان مشعشی ۷۵

غدیریه: ۷۶

هشتاد و نهم: سید ضیاء الدین یمنی ۷۷

غدیریه: ۷۷

نود: ملا محمد طاهر قمی ۷۸

غدیریه فارسی: ۷۸

غدیریه عربی: ۷۸

معنی غدیریه عربی: ۷۹

نود و یکم: قاضی جمال الدین مکی ۷۹

غدیریه: ۸۰

نود و دوم: ابو محمد ابن شیخ صنعان ۸۰

قرن دوازدهم ۸۲

نود و سوم: شیخ حر عاملی ۸۲

ص: ۵

نود و چهارم: شیخ احمد بلادی ۸۳

غدیریه: ۸۳

نود و پنجم: شمس الأدب یمنی ۸۴

غدیریه: ۸۴

نود و ششم: سید علی خان مدنی ۸۵

غدیریه: ۸۶

نود و هفتم: شیخ عبدالرضا مقری کاظمی ۸۷

غدیریه: ۸۷

نود و هشتم: علم الهدی محمد ۸۹

نود و نهم: شیخ علی عاملی ۹۰

یکصد: ملا مسیحای فسوی ۹۱

یکصد و یکم: ابن بشاره غروی ۹۱

غدیریه: ۹۱

یکصد و دوم: شیخ ابراهیم بلادی ۹۲

یکصد و سوم: شیخ ابو محمد شویکی ۹۳

یکصد و چهارم: سید حسین رضوی ۹۴

غدیریه ها و مدایح او: ۹۵

یکصد و پنجم: سید بدرالدین محمد بن حسین ۹۵

غدیریه: ۹۶

خدایا! حمد و ثنا تو را می سزد ای دارنده نعمت های بزرگ و دامنه دار.

و ستایش تو را است در برابر ولایت و سرپرستی که تو بر ما داری و بر ولایت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) و بر ولایت عترت طاهره، والیان امر و متصدیان امر تو.

خدایا از تو مسئلت دارم بر محمد و آل او درود فرستی و رازهای درون سینه مان را سامان بخشی و اصلاحمان فرمایی. و ما را با ایمان نیکو، به کار بگیری و در خدمت به جامعه و فراخوانی به حق و حقیقت و حرکت به دنبال مصالح عمومی و بالابردن کلمه توحید و پخش و نشر آثار بزرگان و سروران امت، دست ما را بگیری و توفیق من جز از تو نیست و به تو توکل کردم و برگشتم به سوی توست.

الامینی

ص: ۷

اشاره

ابوالحسن محمدبن ابی احمد سید شریف رضی از اولاد امام موسی کاظم (علیه السلام)، مادرش فاطمه دختر حسن اطروش از فرزندان و نسل امام علی (علیه السلام) و پدرش ابواحمد از بزرگان صاحب مقام و منزلت در زمان عباسیان و آل بویه که نقابت طالبیان در پنج نوبت به او واگذار شده است.

شریف رضی افتخاری است از افتخارات عترت طاهره و پیشوایی است از پیشوایان دانش و حدیث و ادبیات؛ کمتر کتابی که در ترجمه و بیان احوال علما یافت می شود که در آن ذکری از شریف رضی به میان نیامده باشد. بعضی دانشمندان نیز به طور مستقل درباره کتاب او نوشته اند (۱).

علامه امینی از چهارده استاد و نه شاگرد برجسته او نام برده است.

ص: ۹

نهج البلاغه از آثار ماندگار اوست که در کنار قرآن مجید در خانه شیعیان وجود دارد. بیش از یکصد شرح تاکنون بر آن نوشته شده است.

سید شرف رضی در سال ۳۵۹ هـ به دنیا آمده و در سال ۴۰۶ هـ از دنیا رفته و در عمر کوتاه خود، آثار پربراری از خود باقی گذاشته است. از آن جمله است دیوانی دو جلدی که محشون از مدایح و مراثی اهل بیت است.

غدیریہ:

نطق اللسان عن الضمیر

و البشر عنوان البشیر

و انجابت الظلماء عن

وضح الصباح المستنیر...

زبان از ژرفای دل، سخن گفت و چهره باز عنوان مژده دهنده است و با درخشش و نور روز روشن، تاریکی برطرف شد...

آن سرور و شادمانی ما که در روز غدیر رخ نمود، از میان ما رفت؛ همان روزی که علی (علیه السلام) وصی و جانشین تعیین شد و لقب امیر یافت... (۱)

سی و هفتم: ابو محمد صوری

اشاره

و از نیکان قرن چهارم که تا اوایل قرن پنجم می زیسته است و اشعارش جامع زیبایی از الفاظ بزرگی و برتری معانی است.

ص: ۱۰

صوری از شاعران و سرایندگان است که به دامن اهل بیت عصمت، چنگ زده و در مدح و ثنا و رثای آنان فراوان شعر گفته است. (۱)

غدیریه او :

ولائک خیر ما تحت الضمیر

و انفس ما تمکن فی الصدور

اباحسن تبین غدر قوم

لعهدالله من عهد الغدیر...

یا علی! مهر و ولای تو بهترین امری است که در اعماق و ژرفای دل نهفته و نفیس ترین راز پنهان در سینه است. من همواره از آن مکنون دل و سر پوشیده، احساس گرمی می کنم که حرارت آن همانند شعله سوزان است.

ای ابالحسن! برای من فریبکاری آن مردم نسبت به عهد و پیمان روز غدیر آشکار گردید. در آن هنگام که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) به سخنانی ایستاد و مردم را به سوی امیر مؤمنان هدایت کرد. اما همان روز غدیر، در سینه های آن ها کینه هایی پدید آمد که همان جا آشکار کردند.

و در قصیده ای نونیه می سراید:

جحدتم موالاه مولیکم

و یوم الغدیر لها مؤمنوناً...

موالات مولای خود را انکار کردید در حالی که در روز غدیر نسبت به آن اظهار ایمان کردید و شما نسبت به آنچه

ص: ۱۱

۱- تاریخ ابن کثیر، ۲/۲۵.

محمد مصطفی ابراز کرد و فضیلت علی را آشکارا بیان فرمود، معرفت نشان دادید و گفتید راضی شدیم، ولی دل هایتان رضا نداشت. کدامتان از او به آن مقام ولایت و جانشینی شایسته تر بودید و کدامتان به هنگامی که قصد جان پیامبر را داشتند، جان نثار پیامبر کرد و در رختخواب او آرمید؟

در قصیده ای دیگر:

ما لم یکن من معشر

غَدَروا و قد شهدوا الغدیرا...

چه نیرنگی از آن جماعت سر نزد در حالی که در غدیر حضور داشتند اما توطئه کردند که برخلاف نصّ غدیر، با سینه ای پر از عقده و کینه، برای خود امیر برگزیدند.

صوری در سال ۴۱۹ هـ در گذشته است.

سی و هشتم: مهیار دیلمی

ابوالحسن مهیار دیلمی از نشان های رفیع ادبیات عرب و از سرایندگان است که اساس ادب را پی ریخته و کاخ آن را برافراشتند؛ او توسط شریف رضی اسلام را برگزید و در کنار او زیسته است. (۱)

او به سال ۳۶۸ هـ متولد و به سال ۴۲۸ هـ وفات یافته است. (۲)

ص: ۱۲

۱- ر.ک: دیوان مهیار دیلمن، مقدمه ناشر.

۲- تاریخ بغداد، ۳/۲۷۶

از مزایای مهیار آن است که برخلاف رسم شاعران معاصر، خلفای عباسی را هرگز نستوده با آنکه پس از سید رضی زمان زیادی در قید حیات بوده و نشان فرهنگی داشته است.

اشعار او بیشتر درباره اهل بیت پیامبر و مراثی آنان است و در شعرهای مذهبی او روانی منطقی و برهان و استدلال، حاکم است.

نمونه هایی از شعر و غدیریه های او:

و أسألهم یوم «خَمِّ» بعد ما عقدوا

له الولایه لم خانوا و لم خلعوا...

از آنان پرس روز غدیر پس از آنکه پیمان بستند و ولایت علی را پذیرفتند، چرا خیانت کردند و او را کنار گذاشتند؟ بیعت روز غدیر که برای آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) گرفته شده بود، تباه ساختند. گوینده ای به من گفت آیا علی (علیه السلام) که به نص، وارث پیامبر بود، صاحب این مقام گردید؛ یا از او دریغ ورزیدند؟ گفتم مسائلی است که از آن ها یاد نمی کنم. خدا آن جماعت را در برابر کردارشان جزا دهد. انکار مقام ولایت علی پس از اعتراف، جامه ننگینی بود که بر تن کردند و پس از انحراف از وصایت، به جان تو سوگند، آیین و دین دو می، آوردند.

در قصیده ای دیگر می سراید:

و تحال الأحمار(۱) و الله یدری

کیف کانت یوم «غدیر» الحال...

سرانجام نقاب ها کنار می روند و خدا داند که حال، در غدیر خَم چگونه بود؟

ص: ۱۳

۱- الأحمار: جمع خمر، نقاب.

و در قصیده دیگری نیز می سراید:

و هب «الغدیر» ابوا علیه قوله

بغياً فقل عدوا سواه مساعياً

فرض کنیم آن جماعت، سخن رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) را از روی ستم و تجاوز نادیده گرفتند؛ اما کوشش های پیامبر اکرم در نبرد بدر و احد و حنین و دیگر صحنه ها را چه می گویند؟ در نبرد خیبر و مرحب و عمرو بن عبدود فکر کنید و بیندیشید.

و در قصیده ای دیگر:

و سماء مولی باقرار من

لواتبع الحق لم یجحد

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) او را مولا خواند و او بدان اعتراف کرد و اگر از حق پیروی می کرد، منکر نمی شد.

و در ستایش علی (علیه السلام) می سراید:

ان یحسدو ک فلفرط عجزهم

فی المشکلات و لمافیک کمل...

از روی ناتوانی خود و کمالی که تو برخوردار بودی، به تو حسد ورزیدند. تو داماد و پسرعموی او بودی و آن ها وصی و جانشین برحق نبودند. علم رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) را تو به ارث بردی.

آفتاب برای تو برگشت. ای صاحب حوض. فردا کسی که مهر تو را در دل ندارد، از آن آب گوارا محروم و ممنوع باد...

سی ونهم: شریف مرتضی

اشاره

ابوالقاسم سید مرتضی علم الهدی، برادر شریف رضی است. تألیفات علمی او بالغ بر هشتادوپنج اثر می شود. قلم را نباید سرزنش کرد اگر نتواند درباره عظمت وجودی سید مرتضی حق

مطلب را ادا کند و بر هیچ انسان صاحب کلام و سخن مبلّغ نکوهشی نباشد، اگر نتواند درباره شخصیت او توسن زبان را به حرکت آورد، که دامنه فضائل و کمالات او بسی گسترده و پر اطراف است. بسیاری از صاحبان رجال کتاب‌ها در ستایش او نوشته‌اند که علامه امینی ۴۹ تن از آنان را یاد می‌کند.

علامه امینی (رضی الله عنه) در کتاب بزرگ الغدیر از چندین استاد برجسته او نام برده، چنانکه از ده‌ها شاگرد نام آور او نیز یاد کرده است

ابوالعلا معزی دانشمند معاصر او که در عراق در ک فیض مجلس او نمود، به هنگام خروج از عراق در پاسخ به این پرسش که سید را چگونه دیدی؟ دو بیت به این مضمون می‌سراید: چون نزد او بیایی، همه مردم جهان را در یک مرد، و روزگار را در یک ساعت، و زمین گسترده را در یک اطاقی یکجا می‌بینی. سید مرتضی ریاست دین و دنیا را یکجا برعهده داشت. او به دانش فراوان دست یافته بود و خاندانی شریف و نسبتی عالی با اهل بیت داشت. خلفای وقت نقابت طالبیان و امارت حاجیان و تصدی مظالم را به او واگذار کرده بودند.

سید مرتضی را صاحب (هشتاد) می‌گفته‌اند؛ به این معنا که کتابخانه نفیس او دارای هشتاد هزار نسخه خطی بوده و محصول هشتاد روستای آباد برای او ارسال می‌شد. سید مرتضی هشتادواندی سال عمر کرد و کتابی به همین عنوان

«ثمانین» یعنی هشتاد نوشته است. او در سال ۳۵۵ هجری به دنیا آمد و در سال ۴۳۶ هجری دیده از جهان فرو بست.

غدیریه او:

أما الرسول فقد ابان ولأئنه

لو كان ينفع حائراً ان يندرا

لقد شفى يوم الغدير معاشرأ

ثلجت نفوسهم و أدوى معشرا

اما رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) آشکارا سخن از ولایت علی (علیه السلام) بیان داشت. کاش ستمکاران کینه توز را هشداری می شد و سودی می بخشید. ای سوار اگر از سرزمین نجف گذشتی، در آنجا کوهی می بینی که زمین از او قرار گیرد، به او سلامی کن. من اگر می توانستم آن آرامگاه درخشان را تا زنده ام اقامتگاه خود قرار می دادم. (۱)

چهل: ابو علی بصیر نیشابوری

او از شعرای شیعه و اهل بیت پیامبر بوده است. غدیریه او شش بیت است که علامه از سماوی نقل کرده است:

اختار یوم الغدير حیدره

اخواه له فی الوری و آخواه... (۲)

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در روز غدیر، حیدر (علی) را در جمع اصحاب برگزید و برادر خویش قرار داد و با آوردن او و همسرش و به دنبال ایشان دو نوه اش، با مشرکان مباحله کرد و فرمود: اینان پنج تن هستند که خدا به خاطر آنان بر خلق رحم می کند و دعاهایشان را مستجاب می گرداند و به آمرزش گناهان امید است.

ص: ۱۶

۱- دیوان سید مرتضی علم الهدی ۱/۴۷۱.

۲- الطلیعه فی شعراء شیعه.

ابوالعلا معری در سال ۳۶۳ هـ ولادت یافته و در ۴۴۹ هـ وفات یافته است. (۱)

تراجم نگاران و شرح حال نویسان درباره او فراوان نوشته اند. شهرت او در حدی بی نیاز از بیان است. مقام ادبی او از دیوانش پیدا و بی نیاز از اقامه برهان است.

غدیریّه او:

لعمرك ما اسرّ بیوم فطر

و لا اضحی و لا بغدیر ختم

و کم ابدی تشیعہ غویّ

لأجل تنسّب ببلاد قم

به جانت سوگند من نه در روز فطر، نه در روز اضحی، نه در روز غدیر خم، شاد نیستم. چه بسا آدم گمراهی، تظاهر به تشیع می کند تا خود را به قم منسوب بدارد. چه روشنایی که چشم کور مادرزاد از آن بی بهره است و چه سخنی که گوش ناشنوا آن را در نمی یابد و تباه می شود... (۲)

چهل و دوم: مؤید فی الدین

هبهالله بن موسی شیرازی، مؤید فی الدین، از مبلغان بزرگ فاطمیان و در علم و دانش و هنر یگانه دوران و تک دانه ای از امت مسلمانان در زمان خویش و نابغه ای در ادبیات منظوم بوده است که بهره فراوانی از شعر داشته است. علامه

ص: ۱۷

۱- کتاب الانصاف والتحرّی

۲- لزوم ما لا یلزم ۲/۳۱۸.

امینی (رضی الله عنه) در الغدیر بزرگ برخی آثار او را نام برده است و مناظره ها و گفت و گوهای عالمانه او دلیل مهارت او در معارف اسلامی است.

مؤید در سال ۳۹۰ هـ در شیراز زاده و در سال ۴۷۰ هـ در مصر وفات یافته است.

او غدیریه های متعدد با قافیه های مختلف دارد.

۱. قصیده شصت و هفت بیتی: با قافیه لام....

لو ارادوا حقیقه الدین کانوا

تبعاً للذی اقام الرسول

و اتت فیه آیه النص «بلغ»

یوم «حَمَّ» لَمَّا اتی جبرئیل...

اگر حقیقت دین را می خواستند از آن امامی پیروی می کردند که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نشان داد و او را به پا داشت و آیه صریح «بلغ ما انزل الیک...» که در روز غدیر خم توسط جبرئیل فرو آمد. او همان علی مرتضی است که قرآن به علو و الایبی اش ناطق است. او در میان مردم برهان خوبی پروردگار و در روی زمین شمشیر آخته اوست. اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) ایمن از کوری و ضلالت و برای ما صراط مستقیم و سایه گسترده اند.

۲. قصیده ای دیگر:

... وصیّ النبی المصطفی و ابن عمّه

و من قام «مولی» فی الغدیر و والیا...

من به سبب آل طه تبعید و نفی شده ام و من همواره از دشمنان آنان دوری گزیده ام. من نخستین تبعید شده در راه

آنان نیستیم. این افتخاری است برای من که دومین ابوذر غفاری باشم. اگر در این تبعید، گزندى به من رسد، باشد، در این دردسرها به بعضی آرمان هایم رسیده ام. گنبد و بارگاه سفید امیرالمؤمنین حیدر را زیارت کردم. او وصی رسول خدا، هادی مردم و جانشین محمد مصطفی و پسرعموی او بود. همان که در روز غدیرخَمّ ولّی و مولی تعیین گردید.

۳. قصیده ای دیگر:

...و ما نقموا منهم غیر انّ

وصیّ النبی علیهم امیر

كما العذر فی غدرهم بعضهم

لمن فرض الحب فيه الغدير...

شیعیان! خاندان رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) از روی ظلم و عدوان کشته می شوند و مورد بی احترامی قرار می گیرند. گناه آنان چیست؟ جز اینکه وصی پیامبر برای ایشان امام و پیشوا است، هم چنان که پیشینیان نیز به انگیزه بغض آل الله به آنان خیانت کرده و مهر علی را که در غدیرخَمّ فرض گردانیده بود، منکر شدند.

ای امت فاسد! شما حسین بن علی (علیه السلام) را برای دستیابی به سلطنت عراق کشتید. چرا امام موسی بن جعفر (علیه السلام) که سال ها در خاک آرمیده، مورد تعرض قرار دادید.

مؤید این قصیده را در آشوب سهمگین بغداد در سال ۴۳۳ هـ سروده است و ضمن آن، احساس درون خود را از فجایع و جنایاتی که بر اهل بیت رفته است بیان می کند. مؤید

ص: ۱۹

دارای آثار علمی نیز می باشد. علامه امینی (رضی الله عنه) ۱۳ اثر از وی نام برده است! (۱)

چهل وسوم: ابن جبری مصری (۴۲۰-۴۸۷)

او از شاعران قرن پنجم هجری است، که در عهد خلفای فاطمی در مصر می زیسته است. او قصیده ای یکصد بیتی دارد. علامه امینی آن را آورده است. در این قصیده مراتب ولایت موج می زند. برخی ابیات آن به قرار زیر است:

و غدرت بالعهد المؤکد عقده

یوم «الغدیر» له فما عذراک

أعن الوصی عدلت عادلہ به

من لا یساوی منه شمع شواک

عذر تو در شکستن آن پیمان همواره مؤکد روز «غدیر» چیست؟ و چه نیرنگی به کار بردی و از وصی چشم پوشیدی و به کسی روی کردی که با بند کفش او هم برابری نتواند کرد. خواهی دید که تو به دوران جاهلیت بازگشتی و درباره ولایت حیدر «علی بن ابی طالب»، سؤال خواهی شد. اقیانوس موج علم و دانش را به شخص عاری از هر علم و دانش قیاس کردی!

علامه امینی (رضی الله عنه) از غدیریه سرایانی نام می برد که معاصر قرن پنجم بوده اند. اما به دلیل نا معلوم بودن از بیان شرح حال آن ها صرف نظر کرده است.

ص: ۲۰

چهل و چهارم: ابوالحسن فنجکردی

علی بن احمد فنجکردی نیشابوری، در سال ۴۳۳ هـ زاده شد و در سال ۵۱۳ هـ درگذشت. او از استادان پیشرو در ادب و لغت است. تراجم نگاران او را به داشتن علم و هنر ستوده اند. علامه امینی نیز غدیریه هایی از او آورده است.

لا تنکرن غدیر خمّ انه

کالشمس فی اشراقها بل اظهر...

غدیرخمّ را انکار مکن که مانند آفتاب درخشان، بلکه آشکارتر از خورشید است. واقعه ای که با سندی قوی از بهترین انسان ها نقل شده است، قابل انکار نیست. در آن حدیث (غدیر) امامت و جانشینی علی حیدر و جلالت او تا روز قیامت استوار گردید. سزاوارترین کسی که باید دوست داشت و بر ولایت او اقرار نمود، و احکام را باید از او آموخت.

وی در قصیده دیگری می سراید:

یوم الغدیر سوی العیدین لی عید

یوم یسرّ به السادات و الصید

نال الامامه فيه المرتضى وله

فيه من الله تشریف و تمجید...

روز غدیر برای من افزون بر آن دو عید (فطر و اضحی)، عیدی بزرگ است. روزی است که در آن همه سادات و سروران سربلند و شادمانند. در آن روز علی مرتضی به امامت رسید و خداوند برای او شرافت و مجد لحاظ کرد.

«احمد»، بهترین رسولان، در روز غدیر در حضور همگان فرمود: سپاس خدا را، سپاسی بی پایان که تمام احسان از او و لطف نیکی ها برای اوست.

چهل و پنجم: ابن منیر طرابلسی

اشاره

ابوالحسن احمد بن منیر ملقب به عین الزمان و مشهور به وفا، حافظ قرآن و یکی از پیشوایان ادبیات و در صنعت شعر در رتبه ای والا قرار دارد. او از کسانی است که درباره اهل بیت شعر بسیار و نیکو و قصیده هایی طلایی سروده است. او همچنین در لغت شناسی و سایر علوم هم تبخّر داشته است.

همین امر نام و یاد او را جاویدان و حسد و کینه بدخواهان را علیه او برانگیخته است. (۱)

او در سال ۴۷۳ ه در طرابلس متولد شده و در ۵۴۸ ه در حلب وفات یافته است. (۲)

ص: ۲۲

۱- تاریخ ابن عساکر ۲/۹۷.

۲- ابن خلکان.

بیشتر باید به داستان نظم این غدیریه پرداخت: ابن منیر یک هدیه همراه برده ای سیاه نزد سید مرتضی علم الهدی فرستاد. سید مرتضی به وی نوشت: اگر عددی کمتر از یک و رنگی برتر از سیاه سراغ داشتی آن را برای من می فرستادی!

ابن منیر سوگند یاد کرد که این بار بهترین هدایا را با عزیزترین کسانش بفرستد، پس هدایایی ارزشمند فراهم کرد و همراه با غلام خود به نام تتر که بسیار دوستش می داشت و در مواقع غم و غصه، او را شاد می گرداند، فرستاد. سید مرتضی پنداشت که آن غلام نیز جزو هدایاست و او را نگاه داشت. حال ابن منیر سخت شد و از جدایی تتر دلش گرفت و قصیده ای ساخت که بدان وسیله چاره جویی کند و غلامش تتر را از سید بازپس بگیرد. ابن منیر در آن قصیده تهدید کرد که اگر غلام را پس ندهد از همه معتقدات و مسلمات تشیع دست خواهد کشید و عقیده ضدّ خواهد گزید. وقتی سید این قصیده را خواند لبخندی زد و گفت غلامش را زیاد نگاه داشته ایم او معذور است آنگاه با هدایایی او را پس فرستاد پس جمله ها و فعل های منفی همه اش از باب ناز و دلال و راه جستن به دل سید بوده و چه لطیف سروده است.

... لئن الشریف الموسوی

ابن الشریف ابی مضر

ابدی الجحود و لم یردّ

الیّ مملوکی تتر...

اگر شریف سید مرتضی موسوی فرزند شریف ابی مضر به کارش ادامه دهد و بنده من تتر را پس نفرستد. من بنی امیه را دوست خواهم داشت و بیعت علی بن ابی طالب حیدر را منکر خواهم شد و به عمر عدول خواهم کرد و ظهور منتظر را هم قبول نخواهم داشت.

و اذا رَوُوا خبر «الغدیر»

اقول ما صحَّ الخبر...

و اگر حدیث خم را روایت کنند، خواهم گفت خبری صحیح نیست! و روز غدیر را عید نخواهم گرفت جامه های کهنه و فرسوده پوشیده و خواهم گفت در میان اصحاب شیخ، قبیله تیم، و پس از او صاحب او عمر مقدمند و اصلاً علی (علیه السلام) در راه اسلام شمشیر نکشیده و هرگز کسی فاطمه (علیها السلام) را از میراثش محروم نکرده و گویم یزید شراب نخورده و گناه مرتکب نشده و فرمان قتل اولاد فاطمه نداده است. در اصل شمر، حسین را نکشته و ابن سعد نیرنگ به کار نبرده است!...

این قصیده دارای سی ونه بیت است.

چهل و ششم: قاضی ابن قادوس

اشاره

قاضی جلال الدین ابوالفتح محمود فرزند قاضی اسماعیل دمیاطی مصری یکی از صرّافان ادب و بیان و از پیشتازان میدان شعر، برندگان در مسابقه شعر و کلام منظوم و از نویسندگان بلندپایگان مسند قضا و از علویان بوده است. وی به سال ۵۵۱ در گذشته است.

ص: ۲۴

ای سرور همه خلیفگان بیابانی (روستایی) و شهری. اگر ساقی حاجیان را بزرگ می دارند، تو ساقی کوثری، تو امام علی مرتضی؛ تو در روز قیامت شفیع ما هستی تو مولی و برگزیده خدا «احمد» و پدر حسن و حسین هستی تو در روز درخشان غدیر، گویی پیش بردی و گوی سبقت را از دیگران ربودی. و تو بودی که آتش آشوب های بدر و بنی نضیر و خیبر را خاموش ساختی.

چهل و هفتم: ملک صالح

اشاره

ملک صالح از شیعیان امامیه عراق است. خدا، دین و دنیا را برای او جمع کرده بود. او ضمن بهره مندی از علم و دانش، فقیهی برجسته و صاحب شعر و ادیبی زیبا سخن بود و در عین حال از سلطنتی عادلانه نیز برخوردار بوده است. کتاب های تراجم در بیان سرایندگی او به این حقیقت اذعان دارند. ابن اثیر می نویسد: او در سال ۵۵۶ هـ در ماه رمضان به قتل رسیده است. (۱) ولادت ملک صالح در سال ۴۹۵ هـ بوده است. شرح حال ملک صالح در بسیاری از کتب رجالی آمده است که علامه امینی (رضی الله عنه) از ۱۶ اثر او نام می برد.

ص: ۲۵

عَلَّامَهُ امِينِي (رضی الله عنه) اشعاری با مضمون مدح و رثای اهل بیت از وی نقل کرده است.

ولایتی لأمیر المؤمنین علی

بها بلغت الذی ارجوه من املی

ان کان قد انکر الحساد رتبه

فی جوده فتمسکک یا اخی به «هل»

با ولایت امیر المؤمنین علی (علیه السلام) به آرمان هایم رسیده ام. اگر حسودان مقام و منزلت او را در وجود و بخشش انکار می کنند، ای برادر! تو به سوره هل اتی، دست آویز.

غدیریه او:

و یوم «ختم» و قد قال النبی له

بین الحضور و شالت عضده یدُه

من كنت مولا هذا له

مولی اتانی به امر یؤ کده

من کان یخذه فالله یخذه

او کان یعضده فالله یعضده...

و روز غدیر ختم پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در حضور همه با دست خود بازوی او را گرفت و بالا برد و گفت هر که را من مولا بوده ام، این (علی) مولای اوست. این فرمان با تأکید از سوی خدا آمده است. هر کس او را خوار کند خدا وی را خوار می کند و هر کس او را یاری نماید خدا وی را یاری فرماید.

سپس فضایی از علی (علیه السلام) را یاد کرده است.

در قصیده دوم:

و فی «الغدیر» له الفضل الشهیر بما

نص النبی له فی مجمع حفل

در روز غدیر خمّ برای او (علی بن ابی طالب) به سخن صریح پیامبر در میان انبوه جمعیت، فضیلتی مشهور است.

ص: ۲۶

قصیده سوم:

دارای چهل و چهار بیت است، نیز سروده است:

اوصی النبی الیه لا الی احد

سواه فی خمّ و الاصحاب فی علن

فقال هذا وصییّ و الخلیفه من

بعدی و ذوالعلم بالمفروض و السنن...

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در روز غدیر خم از میان همه اصحاب به او، نه به دیگری، وصیت کرد و فرمود: این (علی)، وصی و جانشین بعد از من است و علم و فرائض و سنن در نزد او است. همگان گفتند شنیدیم. اما وقتی که پیامبر رحلت کرد، فریب کاری کردند. در حالی که هنوز احمد پاک را به خاک نسپرده بودند.

در قصیده چهارم:

... و لعمری اذحلّ فی یوم خمّ

لم یکن موصیاً لغير الوصی

من شیعه امام علی ام با دشمنان او در جنگ و با دوستانش در صلح هستم.

من شیعه آن امامی هستم که در طول عمرش بر منکری نیل نکرد. من بنده صاحب حوض هستم که دوستانش را با کاسه آب گوارا سیراب می کند.

من بنده آن انسانی هستم که هر مشکلی را آسان و آشکار کرد، هرچند به نظر سخت و لاینحل می نمود. آن روزی که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) بدون تردید او را به برادری برگزید. به خدا سوگند در «لیله المبیت» رختخواب، کسی جز علی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) جان نثاری نکرد.

و به جانم سوگند وقتی وارد غدیر خم شد در آن روز به احدی جز او وصیت نفرمود.

ص: ۲۷

ابوالمعانی سالم بن علی از شاعرانی است که اشعارشان مشهور، اما اخبارشان ناگفته مانده است. او ستاره ای از ستارگان آسمان ادب و همانند حمیری و دیگر شاعران اهل بیت، اشعار مذهبی اش فراوان است. نیلی در سال ۴۷۸ هـ تولد و در سال ۵۸۸ هـ وفات یافت. او غدیریه مفضّلی بالغ بر یکصد و پنجاه بیت دارد که علامه امینی (رضی الله عنه) آن را در الغدیر بزرگ آورده است و آن قصیده در واقع مشحون از تاریخ و سیره و کلام است. به چند بیت از آن اشاره می شود:

... و قد نصّها یوم «الغدیر» محمد

و قال الا ایها الناس فاعلموا

فقد جائنی فی النصّ: بلغ رسالتی

و ها انا فی تبلیغها المتکلم

علیّ و صیّی فاتبعوه فانه

إمامکم بعدی اذا غبت عنکم

محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) ولایت علی (علیه السلام) را در روز غدیر ختم تصریح کرد و فرمود: ای مردم بدانید در این خصوص، نص و آیه ای صریح آمد که من رسالت خود را انجام دهم و اکنون در تبلیغ آن سخن می گویم. علی و صیّ و جانشین من است، پیرو او باشید که پس از من، او پیشوا و امام شماست. آن روز گفتند خشنودیم اما فردای آن روز گمراه گشتند و بیراهه رفتند. گفتم شما ای جماعت! خطا رفتید چگونه وصیّ محمد مصطفیّ مورد ستم قرار می گیرد. اما پیمان شکسته شد و خون ها جاری گردید.

قصیده ای دیگر:

نص الولایه و الخلافه بعده

یوم الغدیر له برغم اللوم...

نص صریح ولایت و خلافت و جانشینی در روز غدیر خم، علی رغم حرکت نکوهش گران، برای علی (علیه السلام) بود. پیامبر هادی در آن روز دست به دعا برداشت و آمین گفت که پروردگارا! گواه باش. من پیام تو را رساندم. اما رسول الله دست از جهان شست، آن جماعت، مانند مگسان گرد شیرینی، اطراف دیگری را گرفتند. آنانی که به زبان، مسلمان شده بودند؛ اما در دل ایمان نداشتند، پیمان شکستند و حکومت را میان خود تقسیم کردند.

چهل و نهم: قاضی جلیس

عبدالعزیز بن حسین معروف به قاضی جلیس از شاعران و کاتبان پیشرو در مصر و از ندیمان و هم صحبتان ملک صالح بوده است.

علامه امینی (رضی الله عنه) در الغدیر قصایدی نسبتاً طولانی در مدح امیر المؤمنان و رثای پنجمین آل عبا آورده است. ما نیز چند بیت را زینت بخش صفحات کتاب می کنیم:

پدرشان وصی و جانشین محمد مصطفی است که وارث علم و دانش پیامبر شد. ستون دین و شرع را پس از آنکه به کثرت افتاد، راست کرد و پایه دین را که فرو می ریخت، استوار

ص: ۲۹

ساخت. پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) او را مولای مسلمانان خواند؛ لیکن برخی حسودان برتافتند.

و لوی غدیره «الغدیر» بحقه

و اعقبه البعیر و اتباعا...

در روز غدیر خمّ فریب و نیرنگ بازی را در دل خود نگاه داشتند و در روز جمل آن را دنبال کردند.

در قصیده دوم:

جحدوه عقد ولایه قد غرّ جاحده الغرور

غدروا به حسداً و بنصّه شهد «الغدیر»...

پیمان ولایت او را برخی مغروران، انکار کردند و از روی حسد، و با وجود نص و حضور شاهدان بسیار، نیرنگ بازی نمودند و آن افتخاری را که خدا و رسول مختص او گردانده بودند، از وی دریغ کردند.

ای امت! اگر یهود با گوساله گمراه شدند شما هم با شتر گمراه گشتید...

در قصیده سوم:

... نصّ النبی علیه فی «الغدیر»

فما زواه إلاظنین دینه واه

مهر من به آل رسول، مرا از هر گناهی باز می دارد، که آنان ذخیره و آبروی من هستند. ای شیعیان حق، وفادار باشید و بدان وسیله برای هر که بخواهید فخر و مباهات کنید. اگر من به ریسمان ابی الحسن چنگ زنم، به ریسمان الهی چنگ زده ام. او همسر بتول است که اگر نبود، پیشوایان هادی نیز نبودند.

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در روز غدیر بانص و صراحت او را خلیفه معرفی کرد، آن را نادیده نگرفت مگر آن بی ایمانی که دینش، سست و بی اساس بود... او به سال ۵۶۱ درگذشت.

پنجاه: ابن مکی نیلی

اشاره

سعید بن احمد مکی نیلی مؤدب از سرشناسان شیعه و شاعران زیباکلام و فانی در مهر و محبت اهل بیت عصمت و طهارت است. ابن مکی در مذهب خود ثابت قدم بود و در مدح و ستایش خاندان رسول (صلی الله علیه و آله و سلم) شعر فراوان سروده و حقایقی را به زبان نظم کشیده است. به همین سبب او را غالی دانسته اند، در حالی که او انسانی بسیار معتدل بوده است.

غدیریه او:

ألم تعلموا أنّ النبی محمداً

حیدره اوصی و لم یسکن الرمسا

و قال لهم و القوم فی «خَمّ» حَضَرَ

و یتلو الذی فیهِ و قد همسوا همسا...

آیا ندانستید که محمد پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) هنوز از دنیا نرفته بود در غدیر خم، به علی حیدر وصیت کرد و او را در حضور آن جماعت، جانشین خود معرفی فرمود؛ در حالی که برخی با یکدیگر، آرام صحبت می کردند. پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: علی نسبت به من همانند دگمه پیراهن من است، و همانند هارون نسبت به موسی مرا یاری کننده می باشد...

ابن مکی در سال ۵۶۵ هجری وفات کرده است.

پنجاه و یکم: خطیب خوارزمی

اشاره

حافظ ابو مؤید مشهور به اخطب خوارزم، فقیهی دانشمند، حافظ نامی، محدث صاحب اسناد مختلف، سخنور پر آوازه، متکلم و آگاه از سیره و تاریخ، شاعری ادیب بوده است. علامه امینی (رضی الله عنه) سی و پنج تن از مشایخ روائی او را نام برده است، چنان که از شاگردان برجسته اش نیز یاد کرده به آثار تألیفی او از جمله المناقب هم اشارت دارد.

غدیریه او:

... حدیث براءه و غدیرخّم

ورایه خیر فصل الخطاب...

آیا بر روی زمین خاکی پیشوای پاک و جوانمردی مانند ابوتراب وجود دارد؟ حدیث اعلام برائت از مشرکین و ولایت در غدیرخّم و حدیث پرچم در خیر، آخرین سخن اند. پیامبر و علی (علیهما السلام) مانند موسی و هارون اند. همه مردم پوستند و علی مفر است و ولایت او مانند گردن بندی بر گردن همه آویخته است.

خطیب خوارزمی در سال ۴۸۴ هـ متولد و در ۵۶۸ هـ در گذشته است.

پنجاه و دوم: فقیه عماره یمنی

اشاره

فقیه نجم الدین ابو محمد عماره از فقهای شیعه امامیه و از مدرسان و مؤلفان که در راه تشیع شهید شده است. او آراسته

ص: ۳۲

به علم، فضل، هنر، ادب و شعر می باشد. آنگاه که او شعر می سراید، تو نمی دانی آیا او مروارید در نخ می چیند و یا زر ناب در قالب موزون می ریزد!

فقیه عماره دارای تألیفات علمی و ادبی است که علامه امینی به چهارده مورد آن اشاره دارد. کتاب «النکت العصریه فی اخبار الوزراء المصریه» حاوی تاریخ و ادب است. عماره در سال ۵۱۳ هـ متولد و در ۵۶۹ هـ به قتل رسیده است.

غدیریه او:

ولائک مفروض علی کل مسلم

و حبک مفروض و افضل مغنم

ولای تو بر هر مسلمانی، فرض و واجب است و محبت تو بهترین غنیمت می باشد.

والارض تهتّر فی یوم الغدیر

کما تهتّر ما بین قصریک من الاسل

و زمین در روز غدیر تکان می خورد آن گونه که میانه دو قصر شما در برخورد نیزه ها و شمشیر ها می لرزد.

پنجاه وسوم: سید محمد اقساسی

اشاره

او از فرزندان و نسل زید شهید فرزند امام زین العابدین (علیه السلام) است. خاندان اقساسی در اصل، از خاندان بزرگ علویان اند، که در روستا یا منطقه ای از کوفه سکنی داشته اند و دارای شاخه های فراوان از نسل رسول خدا هستند. در میان آن ها

ص: ۳۳

افراد فقیه، شاعر، لغوی، امیر، محدث و دانشمند نیز پدید آمده اند.

سید محمد اقساسی در سال ۵۷۵ هـ در گذشته و آثاری از او باقی است.

غدیریه او:

ومن قام فی یوم «الغدیر» بعضده

نبی الهدی حقاً فاسئل به عمر

و صهر رسوا الله فی بنته التی

علی فضلها انزل الآی و السور...

سوگند به حق، علی (علیه السلام) پس از پیامبر بهترین انسانی است که پس از پیامبر بر زمین گام نهاد و افتخارآمیزترین بندگان است. او خلیفه و جانشین برحق پیامبر و وارث دانش است که به وسیله آن ها مضر و عدنان شرف پیدا کرده اند.

آن کسی که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در روز غدیر، بازوی او را گرفت و بلند کرد. اگر می خواهی از عمر بپرس. علی (علیه السلام) همان شخصی است که همه بت ها را شکست و از سرانجام آن نهرا سید و در حالی که دیگران زمانی طولانی بت می پرستیدند. او همان داماد رسول الله است و همسر دخترش آن بانوی بافضیلتی که آیه ها و سوره در شأن او نزول یافته است...

پنجاه و چهارم: قطب الدین راوندی

قطب الدین ابوالحسن سعد بن هبه الله راوندی، از پیشوایان و بزرگان مذهب شیعه و چشم و چراغ طائفه محقه و یگانه ای

از استادان فقه و حدیث و نابغه ای از مردان میدان دانش و ادب بوده که کمتر کسی به گردپای او رسیده است.

علّامه امینی بیست و چهار تن از مشایخ او را نام برده و تنی چند هم از شاگردانش را یاد کرده و تعدادی از تألیفات وی را برشمرده است.

قطب راوندی در سال ۵۷۳ ه در گذشته و در جوار حضرت معصومه در قم دفن شده است.

غدیریه او:

... تناسوا ما مضی بغدیر خَمّ

فادر کهم بشقوتهم هبوط...

فرزندان زهرا (علیها السلام) پدران یتیمانند و وقتی نابخردان با ایشان برخورد کنند. سلام گویند. آنان حجت های خدا بر خلقتند و هر که با آن ها دشمنی ورزد گناهکار است.

روزهایشان، روزه و شب هایشان با عبادت و تهجد سپری شده است.

ألم يجعل رسول الله يوم

الغدیر علیاً الأعلی اماماً...

آیا رسول خدا او را در روز غدیر خَمّ، امام و پیشوا معرفی نکرد؟ آیا حیدر (علیه السلام) آقا و سرور نبود. و آیا حیدر بهترین جایگاه را ندارد؟

دیگران، آنچه را که در غدیر خَمّ گذشته، فراموش کردند و به سبب همین شقاوت، سقوط کردند.

اشاره

محمد بن عبدالله بغدادی معروف به ابن تعاونی به سال ۵۱۹ هـ متولد و ۴۱۶ هـ درگذشته است.

نامبرده از شاعران برجسته شیعه و از یگانه نویسندگان و منشیان است که خطه عراق با ادبیات شعری آنان خرم و با آثار ادبی شان شاداب است.

غدیریه او:

... و طویت الاحزان فیه و لم

أبد سروراً فی یوم عید الغدیر

طومار غم و اندوه را در او پیچیدم و هرگز در روز غدیر سرور و شادی آشکار نکردم... او در این قصیده هایش همانند قصیده ابن منیر (تتریّه) به شیوه ضلال و دلالت با ممدوح خود به سخن پرداخته و معانی مقلوب مطرح ساخته است.

اشاره

ابوالحسن منصور بالله از سادات حسنی و یکی از پیشوایان زندیه در سرزمین یمن بوده است که شرافت خانوادگی را با برتری های اکتسابی، همراه ساخته و به علم و دانش آراسته بود. او فضیلت قلم و سلحشوری را یک جا گرد آورده و پیشوای مذهبی در یمن گشته است. او در زمره شاعران، بلکه شاعرترین مبلغان آن مذهب در آن خطّه به شمار است. نامبرده در سال ۵۶۱ ه به دنیا آمده و در سال ۶۱۴ ه از دنیا رفته است.

علامه امینی بیست و پنج اثر از وی، در موضوعات فقه، اصول، کلام، حدیث، مذهب، و ادب را ذکر می کند.

غدیریّه او:

بنی عمنان یوم الغدیر

یشهد للفارس المعلم

ابونا علی وصی الرسول

و من خصّه باللّوا الاعظم...

ای پسر عموها! روز غدیر گواه سواری نشاندار است. پدر ما علی ابن ابی طالب (علیه السلام) وصی و جانشین رسول خدا است، که به لوا و پرچم بزرگ، مخصوص گشته است. شما اگر با انتساب به او، توسط ابن عباس فخر می فروشید، ما از گوشت و خون او هستیم.

فعدن عن منازل و التصابی

و هات لنا حدیث «غدیر خم»

از منزلت ها و سخنان کودکانه در گذر و برای ما از حدیث غدیر خم سخن بگو.

شاعر، در این قصیده با بنی عباس و شاعران آنان، طرف است.

پنجاه وهفتم: مجدالدین ابن جمیل

اشاره

ابوعبدالله محمد بن منصور جمیل جبائی (م: ۶۱۶)، نویسنده، شاعر و ادیب ماهری بود. برای او در لغت، ادب و هنر و شعر، مقامی بلند است. او در زمان «الناصر» به پست خزانه داری، که مانند وزارت دارایی امروزه بود، رسید. ولی مبعوض شد و به مدت بیست سال زندانی گردید و شفاعت اکابر دولت مفید واقع نشد. سرانجام به یاد آورد که امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (علیه السلام) را مدیحه سراید و چنان کرد و خوابید. علی (علیه السلام) در رؤیا به او فرمود: هم اکنون از حبس آزاد می شوی. او بیدار شد و باروبنه اش را بست و به حاضران گفت من الان آزاد می شوم. زندانیان در شگفت بودند

ص: ۳۸

که بیچاره عقلش را از دست داده است. لیکن هم زمان، ناصر هم، چنان رؤیایی دیده و امیرالمومنین سه بار تأکید کرده بود که مجدالدین را آزاد کن. علامه امینی (رضی الله عنه) قصه را به تفصیل از چند نسخه خطی حکایت کرده است. این مدیحه همین غدیریّه اوست.

غدیریّه او:

... و من اعطاه یوم «غدیرخّم»

صریح المجد و الشرف القدامی...

و علی آن کسی است که پیامبر در روز غدیرخّم مجد خالص و شرف کهن به او داد و او همان بزرگواری است که خورشید برای او برگردانده شد، پس از آنکه تاریکی فضا را پوشانده بود. او بود که از خود گذشتگی کرد و سه بار پیایی طعام خود را که قرص نان جوینی بود، بخشید و خود با نمک خالی، گذراند. ای اباحسن! تو جوانمردی هستی که هر پناه جوینی تو را بخواند پناهش دهی.

پنجاه و هشتم: شوا کوفی حلّی

اشاره

ابوالحسن یوسف بن اسماعیل کوفی حلّی از نابغه های شعر و ادب بوده و فضیلت ها از هر سو به او رو آورده بود. دوست او ابن خلکان به شرح احوال او پرداخته و دیگران هم از بیان خوبی ها و هنرهایش باز نمانده اند، شوا در صنعت عروض و قافیه مهارت تمام داشته و مجموعه سروده های او در چهار

ص: ۳۹

مجلد می گنجد. تاریخ ولادت او را به ۵۶۲ هـ و وفاتش را سال ۶۳۵ هـ نوشته اند.

غدیریه او:

... اخو النّصّ الجلیّ بیوم «خَمّ»

و ذوالفضل المرتّل فی الکتاب

من، آن کسی را که وصی و جانشین محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) را دوست بدارد، از عذاب دوزخ ضمانت می کنم؛ که در آن روز پروردگار را بخشنده و آمرزنده و علی را شفاعت کننده خواهد دید.

[علی] جوانمردی که کرم و اُبّهت اش از کرانه ها گذشته پناهگاهی محکم و محضری سبز و پرناز و نعمت دارد. هر گاه در راه خدا شمشیر برکشد، آن تیغ در برابر ابرها برق زند. او وصی و جانشین محمد مصطفی و پدر فرزندان اوست، و در میان اصحاب، تنها او افتخار همسری فاطمه پاک را دارد و بس؛ و او برادر [پیامبر] به نصّ صریح غدیر است که فضائلش در قرآن تلاوت می شود.

پنجاه و نهم: کمال الدین شافعی

اشاره

ابوسالم کمال الدین محمد بن طلحه در گذشته به سال ۶۵۲ هـ پیشوا در فقه شافعی، آشنا به حدیث و اصول و مسائل خلافتی است. او در نیشابور حدیث می شنیده و سپس در مدرسه

ص: ۴۰

امیتیه دمشق، اقامت گزید و ملک ناصر، حاکم دمشق، برای او حکم وزارت نوشت، لیکن او نپذیرفت.

کمال الدین اشعار فراوانی درباره اهل بیت دارد که زینت بخش کتب است. کتاب مطالب السؤل، که مدایح و فضایل اهل بیت را دربردارد، از اوست. اربلی، معاصر او، در کشف الغمه، وی را ستوده است. اشعار او در ادبیات دینی می درخشد.

عَلَّامه امینی (رضی الله عنه) پنج اثر وی را نام برده است.

غدیریه:

... و شرفه یوم «الغدیر» فخصه

بأنک مولی کل من کنت مولاه

و لو لم یکن الّا قضیه خیر

کفت شرفاً فی مآثرات سجایاه

و روز غدیر او را شرف بخشید و به طور خاص به او فرمود: تو مولای کسانی هستی که من مولای آن ها هستم. اگر برای او جز ماجرای خیر نبود، در اخلاق و خصلت های پسندیده اش، کافی بود.

شصت: ابو محمد منصور بالله

حسن بن محمد یمنی، از پیشوایان بزرگ شیعیان زیدیه در سرزمین یمن است. یگانه ای از سرشناسان بزرگ آن ها که در میدان دانش حدیث و فنون مناظر آن، برای او دایره هایی با شعاع بزرگ و گام هایی وسیع و گسترده وجود دارد.

ص: ۴۱

ابومحمد در سال ۵۹۶ هـ متولد و در سال ۶۷۰ هـ درگذشته است. (۱) از جمله آثار او ارجوزه ای است طولانی در هفتصد و هشت بیت از آن را برگزیده ایم:

و قال فيه المصطفى انت الولي

و مثله انت الوزير و الوصي

و کم قال له: انت اخی

فایهم قال له مثل علی؟

و هل سمعت بحديث مولى

یوم «الغدیر» و الصحیح اولی

الم یقل فیہ الرسول مولا

لم یبق للمخالفین حولا...

محمد مصطفی درباره او جمله های «انت الولی»، «انت الوزير» و «انت الوصی» و «انت اخی» بیان فرمود و به چه کس همانند علی این گونه فرموده است؟

آیا حدیث مولى را در روز غدیر شنیده ای؟ آیا رسول خدا در آن حدیث سخنی نگفت که راه و چاه را بر مخالفان بست؟ مراد از «مولى» اولی و سزاوار است.

او در این ارجوزه تمام مناقب و فضائل علی (علیه السلام) را که در قرآن و احادیث معتبر آمده، برشمرده است. خدا به او پاداش دهد.

شصت و یکم: ابو حسین جزّار

یحیی بن عبدالعظیم ابوالحسین جزار مصری از شاعران فراموش شده شیعه است. گرچه در کتب سلف و معجم ها شرح حال او ذکر نشده یا کمتر آورده اند، لیکن در عوض،

ص: ۴۲

خود او شرح احوال مفصل را به قلم آورده و ابعاد هنر و فضل خویش را در آن نمودار ساخته است.

نامبرده در سال ۶۰۱ هـ متولد و در ۶۷۲ هـ در مصر وفات یافته است. علامه امینی (رضی الله عنه) غدیریه او را از یک نسخه کهن خطی با طول و تفصیل آورده و ما چند بیت از آن را زینت بخش کتاب می کنیم.

یهنیک یاصهر النبى محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)

(صلی الله علیه و آله و سلم)

یوم به اللطینین هزیز

انت المقدم فی الخلافه مالها

عن نحو مابک فی الوری تبریز

صبّ الغدیر علی الألی جحدوا لظی

یوعی لها قبل القیام ازیز

ان یهمزوا فی قول احمد انت مولی

للوری فالهامز المهموز

ای داماد محمد پیامبر خدا ای علی مبارک باد تو را روزی که برای پاکان روز نشاط انگیز است.

در امر خلافت و جانشینی، تو مقدم هستی و شرایط آن جز در تو بروز و ظهور نداشت.

غدیر بر سر منکران آتش ریخت تا به امت قیام نکرده، همچون آب دیگ جوشان برایشان می جوشد.

اگر در کلام احمد پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) که به تو فرمود: «ای علی تو مولا و امام مردم هستی» عیب گرفتند عیب جو، خود عیب ناک است.

شصت و دوم: قاضی نظام الدین

اشاره

نظام الدین محمد بن قاضی القضاة اسحاق بن مظهر اصفهانی، یکی از ادبای اعیان طائفه امامیه و یگانه در انواع فنون و هنرها و قاضی القضاة عراق است، که در سال ۶۷۸ هـ وفات یافته است.

غدیریّه:

غدیریّه او چهل و دو بیت است که علامه امینی (رضی الله عنه) پانزده بیت آن را در الغدیر بزرگ آورده و از آن جمله است:

یوم الغدیر جری الوادی فطمّ علی

قویّ قوم هم کانوا المعادینا...

در روز غدیر در بیابان، سیلی توانمند راه افتاد که قومی از دشمنان ما را فراگرفت و در زمین پاکیزه ولایت دو شاخه گل و ریحان شکوفه زدند و رشد کردند.

مراد از باران جاری حدیث غدیر است که دشمن آن را برنتافت.

شصت و سوم: شمس الدین محفوظ

اشاره

او مرکز دایره فقه و برقله های بلند علم و ادب، قرار گرفته است. او از کسانی است که بر اریکه زعامت و ریاست دینی، تکیه زده و دارای مرجعیّت فتوایی و گره گشایی مشکلات مردم در دعاوی، و دادگر و دادگستر و پناهگاه درماندگان بوده است.

ص: ۴۴

محفوظ هم دوره با محقق حلی بود. میان آن دو نامه های ادیبانه و منظوم ردوبدل شده است.

آل محفوظ در سوریه و عراق نسلی صالح و ماندگار دارند. استاد حسین علی محفوظ در تراجم سرشناسان و اعلام خاندانش، رساله ای ویژه نگاشته است. شیخ شمس الدین محمود حدود سال ۶۹۰ هجری در گذشته است.

غدیریہ:

ذاک الأمیر لدی الغدیر اخو

البشیر المستنیر و من له الأنباء...

اوست امیر منصوب در غدیرخّم، برادر پیامبر بشیر و روشنگر و کسی است که خبرها برای او است.

او نیاکانی پاک و فرزندان پاکیزه دارد؛ آیا توصیف گران می توانند به ابعاد مدح و ثنای او دست یابند در حالی که قرآن مدح او را گفته است. او همسری مثل فاطمه داشت که انوارش فراگیر بود بدین جهت زهرا نامیده شد و پیشوایان و امامان از نسل او که مایه سیادت پسینیان و عزت و شرف پیشینیانند و...

آنگاه او یکایک امامان معصوم تا حضرت قائم (علیه السلام) را نام می برد.

اشاره

بهاء الدین ابوالحسن علی ابی الفتح اربلی ساکن و مدفون در بغداد، از ستارگان درخشان آسمان علم و فضیلت در قرن هفتم بوده و صاحب اثر جاویدان «کشف الغمه فی معرفه الائمه» می باشد. این کتاب در تاریخ زندگانی و بیان فضائل و مناقب عترت است. کشف الغمه محتوی احادیث گران بهایی است. او خود از محدثان بزرگوار بوده است.

اربلی در هنر شعر نیز ید طولائی داشته و در ستایش و مدح امامان سروده ها دارد.

علامه امینی (رضی الله عنه) ۶ نفر از اساتید و مشایخ را ذکر کرده است.

همچنین ۱۵ تن از کسانی که از وی روایت کرده اند، را نام می برد.

غدیریہ:

حسدوه علی ماثر شتی

و کفاهم حقداً علیه الغدیر...

حسد بردند به او به سبب فضائل و برتری هایش، در کینه ورزی دشمنان به او، حدیث و ماجرای «غدیرخّم» کافی است.

شصت و پنجم: ابومحمد ابن داود حلی

اشاره

ابومحمد تقی الدین علی بن داود حلی، نابغه فقه، حدیث، رجال، علوم و فنون متفرقه است، بی تردید او از یگانه های فرقه ناجیه و از علمای سرشناس امامیه است. کتاب رجال او، در شناخت راویان، از کتاب های مرجع می باشد. او به سال ۶۴۷ در حله به دنیا آمد.

او نزد سید احمد بن طاووس حلی دانش آموخته، و از طریق استاد سرشناسی دیگر نقل روایت کرده است. نامبرده در سال ۷۴۱ هـ و در سن ۹۴ سالگی رخت از جهان بریست.

علامه حلی دارای آثار گران قدری است که ۲۹ اثر می باشد.

غدیریه ابن داوود:

و اذا نظرت الی خطاب محمد

یوم «الغدیر» اذا استقرّ المنزل

من کنت مولاه فهذا «حیدر»

مولاه لا یرتاب فیه محصل

لعرفت نص المصطفی بخلافه

من بعده غزاء لا یتأول

ص: ۴۷

و اگر سخنرانی درخشان محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) که پس از استقرار در غدیر خم ایراد فرمود: ”هر که را من مولای او بوده ام این حیدر مولای اوست و هیچ حق جویی در آن تردید نمی کند.“ نظر و دقت کنی می شناسی که حضرت مصطفی به خلافت و جانشینی بعد از خود تصریح کرده و در آن، جای هیچ گونه شک و تردیدی نیست. او در ارجوزه مفصل بالغ بر ۶۸ بیت حقایق بسیاری را آشکار کرده است:

لأننى اعلم مثل الشمس

نصّ الغدير واضحاً عن لبس

که من می دانم و برایم مانند آفتاب روشن است که در نصّ غدیر، هیچ ابهامی وجود ندارد

شصت و ششم: جمال الدین خلطی یا خلیعی

اشاره

ابو الحسن جمال الدین موصلی حلّی شاعری شکافنده معانی باریک و از ستایشگران اهل بیت است. شگفت آنکه او نیز همانند حمیری، از پدر و مادر ناصبی متولد شده و علامه امینی (رضی الله عنه) قصه نذر مادر او را به تفصیل آورده است. (۱)

غدیریّه:

یورد ما جا فی «الغدیر» و ما

حدث فیه عن خاتم النذر...

آنچه را از پیامبر، خاتم انذارکنندگان، در غدیر آمده، روایت می کند.

ص: ۴۸

آیا من، از خود شما به شما سزاوارتر نیستم؟ هر که را من مولای او بوده ام، اینک حیدر مولای اوست و به دنبال من است. قومی عید غدیر را انکار کردند.

حَبَّذا یوم الغدیر

یوم عید و سرور...

روز غدیرختم روز عید و شادی است و چه روزی! که مصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) بهترین را امیر شناسانده و فرمود: این وصی من در حضور و غیاب من می باشد...

شصت و هفتم: سربجی اوالی

اشاره

سید عزیزبن محمد حسینی، مردی ادیب، فاضل، جامع و شاعری برجسته بوده است. او در بصره به سال ۷۵ هجری وفات یافته است.

غدیریہ اوالی:

و فی «الغدیر» و قد ابدی النبی له

مناقباً ارغمت ذالبغضه الشانی

اذ قال من کنت مولاه فانت له

مولی به الله یهدی کل حیران...

در روز غدیرختم پیامبر برای علی مناقبی آشکارا بیان فرمود که بینی دشمن بدخواه به خاک مالیده شده آنگاه که گفت: هر که را که من مولای او بوده ام تو مولا و امام او هستی. خدا بدین وسیله هر انسان گمراه را هدایت فرماید.

کیست جز او (علی) که دانش غیبی داشته و بگوید: پیرسید از من قبل از آنکه مرا از دست بدهید و باز نیابید؛ و کیست جز او که در حرم خدای رحمان ولادت یافت...

شاعر در این قصیده، بخشی از فضائل مولای ما علی امیر المؤمنین را، ضمن آنکه به امر ولادت علی در جوف کعبه اشارت کرده، برشمرده است. علامه به ذکر منابع فراوان حدیثی و تاریخی آن از طریق شیعه و سنت، بالغ بر ده کتاب پرداخته، از جمله به کتاب ارزشمند محقق نجف اشرف محمدعلی اردوباری به نام «ولید کعبه» نیز اشارت نموده است.

شصت و هشت: صفی الدین حلّی

اشاره

صفی الدین بن عبدالعزیز سننسی از شاعران طراز اول عرب است، که الفاظ سنگین و متین و معانی دقیق و مضامین شریف را در اشعارش جمع کرده و در یک سخن، اشعار او محسنات لفظی و مزایای معنوی را درهم آمیخته است. بسیاری از علما صفی الدین را به عظمت یاد کرده و جایگاه او را در هنر شعر و ادب بالا دانسته اند. علامه امینی (رضی الله عنه) هم به آثار گونه گون او اشارت دارد.

غدیریه:

و علی ابن عمّک وارث العم الذی

ذلت لسطوه بأسه الشجعان

و اخیک فی یوم «الغدیر» و قد بدی

نورالهدی و تأخت الأقران

ص: ۵۰

شاعر در این قصیده پنجاه و هفت بیت، پیامبر اعظم را مخاطب ساخته و ستایش کرده و آنگاه به بیان فضائل علی و فضیلت غدیر پرداخته است:

و سلام بر پسر عموی تو، وارث دانش تو، همان که دلیران از صلابت و شکوهش بر خاک ذلت افتادند و رام گشتند، و برادر تو، در روز غدیر خم نور هدایت ولایت در سیمایش هویدا شد و خدای رحمان به وسیله او مردم را راهنمایی فرمود.

در جای دیگر گوید:

علی و فرزندان او را دوست داشته باش که در روز قیامت و صحنه های هولناک آن رهایی خواهی یافت. همان علی که در روز غدیر خم، به نص پیامبر و سخن صریح او، امامتش تثبیت شد.

امام له عقد یوم الغدیر

بنصّ التّبی و اقوا له

پیشوایی که در روز غدیر خم با سخن صریح و دیگر کلمات او، برایش پیمان ولایت بسته شد. صفی الدین در سال ۶۷۷ هـ ولادت و در سال ۷۵۲ هـ وفات یافته است.

شصت و نهم: امام شیبانی شافعی

محمد بن احمد اسوانی اسکندرانی، محدث، فقیه و مفتی شافعی بود. در سال ۷۰۳ قمری به دنیا آمد. گرچه به شاعریت توصیف نشده، لیکن قصیده بزرگی دارد که در کشف الظنون

ص: ۵۱

از آن یاد شده و جمعی از سرشناسان شافعی نیز آن را شرح کرده اند:

ولاتنس صهر المصطفی و ابن عمه

فقد كان بحرًا للعلوم مسدداً

و من كان مولاه النبي فقد غدى

علی له بالحق مولاً و منجداً

داماد و پسرعم مصطفی را فراموش مکن که در دریای مواج دانش ها بود. همان که در شبانگاه توطئه قتل وی [پیامبر]، جان نثاری کرد، و او برای همه کسانی که پیامبر ولی آنان بود، ولی، امام و یاور گردید.

هفتاد: شمس الدین مالکی و غدیریه او

اشاره

نامبرده در سال ۷۸۰هـ وفات یافته است. علامه امینی (رضی الله عنه) اشعاری از وی نقل کرده که حاوی مناقب مولای متقیان علی امیرالمؤمنان است و از جمله به حدیث «انا مدینه العلم..» اشارت دارد. علامه امینی (رضی الله عنه) بدین مناسبت کتاب الشریف الغدیر را درج ۶ ص ۶۱ تا ص ۳۵۰ به مباحثی روایی و کلامی اختصاص داده است. در پایان نیز دوباره به شرح حال او برگشته و آثارش را برشمرده و اشعاری از وی آورده است.

ابوعبدالله شمس الدین محمد مالکی، اندلسی نحوی معروف به ابن جابر اعمی یکی از مردان شعر و ادب و دارای مهارت در نحو و تاریخ و سیره و حدیث بوده که در سال ۶۹۸هـ زاده شده و چنان که گفته شده در ۷۸۰هـ درگذشته است.

ص: ۵۲

غدیریه او:

... و قال رسول الله انی مدینه

من العلم و هو الباب فالباب فاقصد

من كنت مولاه علی ولیه

و مولاك فاقصد حب مولاك ترشد...

علی (علیه السلام) شمشیر رسول خدا و صحابی بزرگوار او و داماد و پسرعمّ پیامبر مصطفی و پدر حسنین و دارنده سیادت و آقایی بود و پروردگار آسمان ها، زهرا را به عقد او در آورده و با بهترین زنان همسر کرد و رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: من شهر دانش هستم و علی درگاه آن، پس اگر طالبی درگاه را قصد کن و فرمود هر که را من مولا بوده ام علی مولای اوست مهر و ولای مولی موجب رشد و رستگاری می شود.

هفتادویکم: علاء الدین حلّی

اشاره

ابوالحسن شیخ علی حلّی، عالمی بافضیلت و ادیبی با کمال و میان دانش فراوان و ادب درخشان را با اندیشه نابغانه و نظر صائبانه جمع کرده و در طلیعه شعرای اهل بیت به شمار آمده است و قصیده های زیبای او مشحون از لحاظ رمزهای باریک و نکویی های با الفاظ سنگین و خردمندانه بودن معنی و متانت سبک و اسلوب، قابل تقدیر است.

قصیده های هفت گانه طولانی که همگی زیبا و نکته دارند.

غدیریه ها:

... الّا الذی جحدوا الوصی و ما حکى

فی فضله «یوم الغدیر» محمد...

ص: ۵۳

گمان ندارم کسی در دوزخ جاودان بماند جز کسی که وصی را منکر باشد و آنچه محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) در غدیر خم در فضیلت او گفت، انکار کند. آنگاه که او به پا خاست و خطبه ای غزا خواند و در حالی که دست در دست علی داشت و فرشتگان نیز ناظر بودند، فرمود: هر که من مولای او بوده ام، این حیدر مولای اوست نه کس دیگر. پروردگارا، دوستدار او را دوست بدار و معاندان و دشمنان حیدر را خوار گردان. به خدا سوگند جز مؤمن، عاشق علی نیست و جز ملحد کافر، او را دشمن نمی دارد. ای مردم یار و یاور او باشید و از نصرت او دریغ نورزید تا رستگار شوید. گفتند شنیدیم و تأکید جبرئیل را فهمیدیم اما تا محمد از دنیا رفت، به پیمان خیانت کردند...

این قصیده دارای ۱۸۵ بیت است و تاریخچه غدیر و موضوع ولایت و امامت و فضائل علی (علیه السلام) را دربردارد.

هفتاد و دوم: ابن عرندس حلّی

شیخ صالح ابن عرندس یکی از سرشناسان و مؤلفان شیعه و سرآمد در فقه و اصول و دارای هنر شعر و گوینده و سراینده مدایح و مرثی فراوانی در حق اهل بیت است. علامه امینی (رضی الله عنه) نمونه هایی از اشعار او را در الغدیر بزرگ آورده است. غدیریه او دارای یکصد و بیست بیت می باشد.

و بخمّ و اخاه النبی محمد

حقاً و ذلک فی الکتاب تنزّلاً

و مدحتّه رغماً علی آنافهم

مدحاً به ربّی صدا قلبی جلا

و تراب نعل ابی تراب کلّمّا

مس القذی عینی یكون لها جلا

و محمّد پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در غدیر خمّ و در برابر کتاب نازله خدا، با او برادر گردید و من هم بینی بدخواهان را به خاک مالیدم و او را ستایش کردم چنان ستایشی که پروردگار من بدان وسیله زنگار از دل من زدود. خاک پای ابوتراب علی، توتیای چشم من است و با آن جلا پیدا می کند.

او در این قصیده به برخی فضائل علی (علیه السلام) از جمله جریان شکستن بت های روی بام کعبه اشاره نموده است. علامه امینی (رضی الله عنه) در همین مضمون، حدیث مزبور را از منابع مختلف و کتاب های معتبر اهل سنت، که متجاوز از چهل کتاب باشد، نقل نموده است.

هفتادوسوم: ابن داغر حلّی

شیخ مخامس بن داغر از محبان اهل بیت طهارت است که بزرگان در مهر و محبت وی نسبت به آل الله (علیهما السلام) سخن فراوان گفته اند. علامه امینی نمونه هایی از شعر او را آورده است و غدیریه های او هر کدام بیشتر از چهل بیت است.

و حباه فی یوم الغدیر ولایه

عام الوداع و کلّهم اشهادها

فهدا به (یوم الغدیر) مفضّلا

برکاته ما تنتهی اعدادها..

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در روز غدیر خم، به سال حججهالوداع، مقام ولایت را به او داد و همه گواه بودند و بدان وسیله در روز غدیر، برکات او که تمام شدنی نیست، به تفصیل بیان شد.

قومی که وصیت احمد (صلی الله علیه و آله و سلم) را شنیدند، اما در سینه هایشان کینه انباشتند تا آن گاه که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) رخت از جهان بربست؛ کینه ها را آشکار ساختند. ولی خدا را از مقام خلافت بلافصل منع کردند. کار به آنجا رسید که به او به طور علنی بر روی منبرها، ناسزا و دشنام دادند. آیا او را آشکارا بر روی منبرها

ناسزا می گوئید در حالی که با شمشیر او آن منبرها برای شما سامان یافت؟

هفتاد و چهارم: حافظ بررسی حلی

اشاره

حافظ شیخ رجب بررسی از اهالی حلّه، عارف، عالم و فقیه شیعی که آگاه به چندین رشته از علوم بوده و در فن حدیث و ادبیات و شعر نیز آشنا بوده است.

علّامه امینی (رضی الله عنه) سیزده اثر از او برشمرده، از آن جمله است: مشارق انوار الیقین... و نیز نمونه ای از اشعار وی را آورده است. تاریخ ولادت و مرگ او معلوم نیست.

غدیریه:

له النص فی «یوم الغدیر» و مدحه

من الله فی الذکر المبین صریح...

نص روز غدیر برای اوست و ستایش وی از ناحیه خدا در قرآن مبین، آشکار است. او پیشوایی است که اگر کسی مهر او را به دل داشته باشد، میزان اعمال او در روز قیامت سنگین خواهد بود.

از آنجا که برخی شاعران غدیر، از جمله شیخ رجب در تیررس انتقاد و اعتراض قرار گرفته و به غلو متهم شده اند، بعضی مؤلفان^(۱)، آن ها را آماج تیرهای تهمت و ناسزا و انواع نسبت های ناروا، قرار داده اند. علّامه امینی (رضی الله عنه) به این مناسبت

ص: ۵۷

۱- مانند ابن تیمیّه، ابن اثیر، قصیمی، جارالله موسی و امثال آن ها.

فصل هایی گشوده و به بحث های جانبی زیادی پرداخته که از عنوان «غلوگرایی در فضائل» شروع و صفحات ج ۷ الغدیر (از ص ۶۳-۴۱۲) و نیز تمام جلد های ۹ و ۱۰ را به خود اختصاص داده و بحث های کلامی، تاریخی، عقیدتی و علمی زیادی را مطرح کرده و روشنگری هایی نموده است. (۱) سپس بقیه شعرای غدیر را از قرن نهم به بعد آورده است.

هفتاد و پنج: ضیاءالدین هادی

اشاره

سید جمال ضیاءالدین هادی یمنی صنعانی زیدی، یکی از رجال دینی و اولاد حسن بن ابی طالب بوده است. پدرش وی را در خردسالی همراه با عموزاده اش به صعده برد. او در آنجا به آموزش پرداخته و بالنده شده است.

علامه امینی (رضی الله عنه) یازده اثر از وی نام می برد که بر چهار اثر او تأکید داشته و آن ها را از بهترین مؤلفات وی نام می برد که عبارت است از:

- کاشف الغمه عن حسن سیره امام الامه

- کریمه الناصر فی الذب عن سیره الام الناصر

- السیوف المرهفات علی من أَلحد فی الصفات

- نهاییه التنویه فی ازهاق التمویه فی الرد علی نشوان

ص: ۵۸

۱- ما این بحث ها را به تناسب پی خواهیم گرفت.

سیدجمال، با برخی از عالمان یمن، مکاتبات و نامه نگاری ها و مشاعره هایی داشته است. نامبرده در سال ۷۵۸ هـ به دنیا آمد و در ۸۲۲ هـ درگذشته است.

غدیریه:

این است مذهب ما که امام و پیشوا و رهبر پس از محمد مصطفی، حیدر قهرمان و دشمن شکن است یعنی: امیر المؤمنین علی که از سوی خدای رحمن به آن مقام رسید و در حق او آیه های مبارک نازل فرمود:

و قال فيه رسول الله سيدنا

يوم «الغدیر» بخم يوم حجهم

من كنت مولاه (ای اولی) به فعلی

اولی به و هو مولاهم بکلهم...

سرور و پیامبر ما در روز غدیر خم، در حضور افراد بسیار گفت: هر کس را من مولا- بوده ام، یعنی سزاوارتر از او، این علی مولای همه آنان است. در ادامه قصیده فضائل و مناقب علی (علیه السلام) را برشمرده و به حوادث تلخ تاریخ بعد از رسول پرداخته است.

هفتادوششم: حسن آل ابی عبدالکریم

شیخ حسن آل ابی عبدالکریم مخزومی یکی از شاعران قرن هشتم است. چون تاریخ وفات او معلوم نیست، برخی قصائد او را به بعضی شاعران قرن نهم نیز نسبت داده اند.

ص: ۵۹

عَلَّامَهُ امِينِي (رضی الله عنه) قصیده یکصد و هفتاد و هفت بیتي از او آورده که در بعضی بیت ها از غدیر خَمّ یاد کرده است:

و بیعه «خَمّ» والتبی خطیبها

لَهَا فی قلوب المشرکین نصول...

و بیعت غدیر خَمّ که سخنان آن، پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) بود. آن بیعت و خطبه در دل های مشرکان همچون نیزه ها فرو رفت و احمد (صلی الله علیه و آله و سلم) بر بالای بلندی، در حالی که دست مرتضی را در دست داشت، فرمود: ای جماعت حاضر، بشنوید و به آنان که غایبند برسانید. همه، اعم از ذلیل و عزیز گوش دادند، که فرمود: هر که را من مولا بوده ام آنک حیدر و علی، مولای اوست. این را از طرف پروردگار آسمان می گویم و علی امیر مؤمنان است و هر کس جز او را امیر المؤمنین بخواند، نادرست کار و نادان است. همگی آفرین گفتند؛ لیکن برخی خاطری مکدر داشتند.

ص: ۶۰

تقی الدین ابراهیم کفعمی، یکی از اعیان و سرشناسان قرن نهم که جامع علم و ادب و از طلایه داران حدیث و کاشفان گنج های پرسود و نادر است. مردم از تألیفات او از جمله مصباح و بلد امین بهره ها بردند.

علامه امینی (رضی الله عنه) شجره نامه او را در الغدیر بزرگ آورده است. معجم نگاران در کتاب های خود او را مورد مدح و ستایش قرار داده اند. علامه امینی نام یازده نمونه تراجم را یاد می کند که صفحاتشان به نام او مزین است.

تالیفات متعددی از او در دست است که تعداد آن ها به روایت صاحب اعیان الشیعه، ۴۹ عدد است. علامه امینی ۲۹ اثر از وی نام برده است. او در سال ۹۰۵ هجری دیده از جهان فرو بست. برخی ابیات غدیریه او به قرار ذیل است.

هنيئاً هنيئاً ليوم الغدير

و يوم الحبور و يوم السرور

و يوم الكمال لدين الاله

و اتمام نعمه ربّ غفور

مبارک روزی است روز غدیر، روز کمال دین خدا و روز اتمام نعمت پروردگار آمرزنده بر بندگان است.

روز رستگاری و روح پیروزی است و روز سازمان یافتن همه امور است.

روز امامت و امیری مرتضی، پدر حسن و حسین است. روزی است که به تقدیر پروردگار دانای توانا خطاب از جبرئیل آمد. روز سلام بر محمد مصطفی و عترت طاهر ماه های چهارده شبه است. روز مطرح شدن ولایت و وصایت علی امیرالمومنین در غدیر...

در فرازی دیگر می سراید:

و بعده یوم غدیر خمّ

ثامن عشر منه فاتح نظمی...

پس از آن روز غدیر خمّ است هجده آن ماه به دنبال نظم من باش. در آن روز از پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) بیانی صریح در مورد امام علی مرتضی آمد و اسلام در آن روز به کمال رسید...

هفتاد و هشتم: عزالدین عاملی

عزالدین شیخ حسین بن عبدالصمد عاملی جبلّی، پدر شیخ بهایی و از خاندانی شریف و دارای مجد و عظمت موروث و مکتسب است. نیای او حارث اعور همدانی، همان که امیرالمؤمنین (علیه السلام) به هنگام وفات، به او بشارت داد.

علامه امینی (رضی الله عنه) از بیست نفر از مشایخ هم عصر او نام برده که بر انتساب او به نیاکان پاک تصریح کرده اند. همچنین

ص: ۶۲

ضمن یاد از اساتید و شاگردان وی نام بیست و هفت اثر از تألیفات او در کتاب الغدیر ذکر گردیده است.

او در سال ۹۱۸ هـ متولد و در ۹۸۴ هـ درگذشته است. امینی (رضی الله عنه) در الغدیر، غدیریّه ای چهل و پنج بیتی از وی آورده است.

اخا المصطفی و ابا السیدین

و زوج البتول و نجل الظهیر

و محبوب ربّ حمید مجید

و خیر نبی بشیر نذیر

و نور الظلام و کافی العظام

و مولی الأنام بنصّ «الغدیر»...

من برادر محمد مصطفی و پدر آن دو آقا (حسن و حسین) و همسر بتول و فرزند آن پشتیبان را صدا می‌کنم که محبوب پروردگار ستوده و با عظمت و برگزیده پیامبر، بشارت دهنده و انذار کننده است. او را به گفتار صریح روز غدیر که روشنایی تاریکی‌ها و کفایت کننده کارهای بزرگ و صاحب ولایت انسان‌ها است.

ص: ۶۳

اشاره

شیخ داود بن محمد حفصی بحرانی از نیکان قرن دهم هجرت و از برگزیدگان عصر خویش بود که به وجود مفاخر آراسته بود. اشعار او نیز مجموعه های ادبی را عطر آگین ساخته است.

غدیریه او:

... ولما اتی نحو (الغدیر) برحله

تلقاه جبریل الامین یشّر

بنصب علی والیا و خلیفه

فذا لک وحی الله لا یتأخر...

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) پس از مراسم حج از مکه حرکت کرد، اما در دل رازی پنهان داشت. وقتی به (غدیر) رسید، جبرئیل امین با پیامی بشارت آمیز آمد و فرمود: ای رسول خدا! فرمان خدا در نصب علی به عنوان والی و خلیفه نباید تأخیر داشته باشد.

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) کاروان را در آن گرما، نگاه داشت و بر بلندایی ایستاد و بعد از حمد و ثنای الهی گفت: از سوی خدا امری رسیده که باید اجرا شود و من به نام خدا آن را می رسانم و

خدا یاری رسان حق است. اگر کوتاهی کنم رسالت خدا را بر جای نیاورده ام. علی، برادر و جانشین من در میان امت است. او یاری کننده دین من است. پیروی از او بر همه واجب، و نافرمانی اش گناهی نابخشودنی است. ای مردم سخن مرا بشنوید و فرمانبردار او باشید تا پاداش یابید. آیا من برای همه شما از خودتان سزاوارتر نیستم؟ گفتند بلی. فرمود: آگاه باشید هر که را من مولا بوده ام پس از من حیدر خلیفه و جانشین است.

بحرانی در سال ۱۰۰۱ ه در گذشته است.

هشتاد: زین الدین حمیدی

عبدالرحمن بن احمد حمیدی دارای دیوان شعری پر از بدایع ادبی است. او قصیده هایی طولانی در مدح پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) دارد. وی در برخی قصائدش به غدیر، پرداخته است.

و بیاب العلوم صنوک مردی

فی الردی کل مبطل بالرداء

اسدالله فی الحروب مجلی

ازمان الکروب و الغمء

و کفاه حدیث «من کنت مولاه»

فخاراً ناهیک ذاً من ثناء

و داماد و پسرعموی تو (پیامبر) همان دروازه دانش ها، دلیر مردی بود که با شمشیر، هر باطل گرا را در میدان جنگ از میان برداشت. شیر خدا در میدان های کارزار، غم و اندوه را می زدود و حدیث «من کنت مولاه...» در منقبت او کافی است

ص: ۶۶

و چه فخر و ثنای بزرگی است. او در سال ۱۰۰۵ هوفات نمود.

هشتادویکم: بهاء‌المله والدین

محمدبن حسین شیخ الاسلام، معروف به شیخ بهایی، مشهورتر از آن است که بخواهیم در وصفش بنگاریم. آثار و آوازه اش حتی در جهان خارج از اسلام نیز پیچیده است. کتابی در بزرگان شیعه نیست که به بیان حالات و آثار او پرداخته باشد. شیخ بهایی سی سال جهانگردی کرد و سپس در اصفهان مقیم گشت و در جوار امام رضا (علیه السلام)، هشتمین پیشوای معصوم، آرمیده است.

نسب او همان طور که در شرح حال پدر بزرگوارش، شیخ حسین آمد، به حارث همدانی می رسد. شرح حال او را بسیاری از دانشمندان و تراجم نویسان در کتاب هاشان آورده اند. علامه امینی (رضی الله عنه) نام ۴۲ نفر از آنان را یاد می کند. همچنین از مشایخ و شاگردان او که تعدادشان به ۱۰۰ نفر می رسد، نام می برد در ادامه ۷۷ عنوان از آثار شیخ بهایی را معرفی می نماید:

علامه امینی (رضی الله عنه) همچنین به تعدادی زیادی از شروح و تعلیقات گروهی از دانشمندان معاصر او و پس از او اشاره کرده است.

ص: ۶۷

تولد وی ۹۵۳ ه و در سال ۱۰۳۱ ه در گذشته است.

شیخ بهایی در میدان هنر شعر و ادب هم یگه تاز بوده و اشعار او در دیوان و دیگر کتب پخش است. قصیده رائیه او به نام «وسيله الفوز و الأمان» بسیار لطیف و پرمضمون است. وی درباره غدیر قصایدی دارد که برخی آنان را تخمیس کرده اند.

عَلَّامه امینی (رضی الله عنه) در کتاب الغدیر آن را، که حدود چهل بیت است، آورده و ما چند بیت را یاد می کنیم:

امام البریه اصل الاصول

شفیع الأنام بیوم مهول

فتی حبه الله ثم الرسول

وصیّ النبى و زوج البتول

امام به الشرك عنى خفى

و للظلم و الفسق عنا نفى

على امیری و نعم النصیر

مجیری غداً من لهیب السعیر

و كان لأحمد نعم النصیر

و واخاه امرا غداه «الغدیر»

(من الله نصّاً به و اختیاراً)

پیشوای انسانیت و ریشه دارترین نسل ها که در روز هولناک محشر، شفیع مردم است؛ جوانمردی که خدا و سپس رسول، او را دوست دارند. او وصی و جانشین پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و همسر زهرای بتول است. پیشوایی که در پرتو وجود او آثار شرک از بین رفت و ظلم و نابکاری منتفی گردید و محمد مصطفی، آن را خلاصه اهل تقوا و وفا، او را برگزید و برادر خویش خواند.

علی (علیه السلام) امیر و امام و رهبر من است و چه پیشوا و رهبر نیکی. او فردای قیامت مرا از شراره آتش دوزخ پناه دهنده است. او برای احمد یار و یآوری نیک است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) به فرمان خدا در روز «غدیر» او را برادر خویش اعلام کرد و به نص و انتخاب پیامبر، پیشوا و خلیفه شد.

هشتاد و دوم: حرفوشی عاملی

اشاره

شیخ محمد بن احمد حریری حرفوشی، شامی عاملی؛ از نابغه های دانش و ادب و از استوانه های فضیلت است که فضایل و ارزش ها را یکی پس از دیگری کسب کرده است. فضایل و ارزش ها برای او مانند دانه های شانه و یا خطوط دایره که به مرکز آن می پیوندند، لحاظ گردیده است. علامه امینی (رضی الله عنه) ۱۱ مورد از تألیفات او را نام برده است. بزرگانی مانند سید علی خان او را ستوده و شیخ حرّ عاملی در وفاتش او را رثا گفته است. وفات او به سال ۱۰۵۶ بوده است.

غدیریّه:

... و اسئل «بخمّ» کم له

المختار من فضل أبانه

گویا برای صاحب دیانت، سخن از مرتضی (علی بن ابی طالب) به میان آوردم. آن گاه که گرد رنج بر سیمای زمانه نشست تو چون باران رحمت الهی انسان ها را پناه دادی.

ص: ۶۹

آن گاه که شعله های نبرد بالا گرفت؛ شمشیرت صفوف دشمنان را درنوردید...
از سرزمین غدیرخم بازپرس که احمد فضایل و برتری های او را بر مردم بازگفت.

هشتادوسوم: ابن ابی الحسن عاملی

اشاره

سید نورالدین علی (دوم) موسوی عاملی جبعی از سرشناسان امامیه است و در طلیعه نوابع آنان که جامع دانش و ادب بوده و از جگر گوشه های علم و فضیلت به حساب می آید.

نامبرده از شاگردان شهید ثانی است. اشعار و آثار منظومش در میدان ادبیات اسلامی و امامیه می درخشد. پراکنده آثار او را سید امین در اعیان الشیعه گردآورده است.

علامه امینی (رضی الله عنه) از هشت نفر که از وی روایت کرده اند، یاد می کند. شرح حال او را صاحبان در رجال و تراجم کتاب های خود آورده اند. علامه امینی از هفت نفر یاد کرده است. او به نقل از حر عاملی می نویسد: او شاعری ادیب و دانشمند بوده که آثارش عبارت است از:

۱- شرح ناتمام مختصرالنافع

۲- الفوائد المکیه

۳- شرح الاثنی عشریه الصلاتیه

۴- رساله فی تفسیر آیه موده ذی القربی

ص: ۷۰

غدیریه:

و نصّ علیه فی «الغدیر» بآنّه

امام الوری بالمنطق الصادق الفصل...

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در غدیر با منطق راست و برخاسته از وحی و حق، تصریح کرد، علی رهبر و پیشوای مردم است. اما شما (منحرفان از علی) به شیوه ظالمانه، امامت و ولایت را به ناهلان و اگذار کردید و آن را از کسی که شایسته ترین بود دور کردید چه دور کردنی، و به آن کفایت نکردید و رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) را با منع دخترش از میراث او مورد ستم و اذیت و آزار قرار دادید و درباره آن حدیث هایی جاهلانه ساختید و باز به آن بسنده نکردید بر داماد و پسرعموی رسول الله عیب ها تراشیدید و تهمت ها زدید.

ابوالحسن موسوی در سال ۱۰۶۸ هـ در گذشته است.

هشتاد و چهارم: شیخ حسین کرکی

شیخ حسین بن شهاب الدین شامی، عالمی از نیکان خطّه جبل عامل و از دانشمندانی است که در بسیاری از علوم با دیگران شریک بود. بهره او در ادبیات نیز بسیار است. آن گاه که شعر می سرود تو نمی دانی دُرّ و شاهوار می سفد یا زرناب به قالب می ریزد. علامه امینی (رضی الله عنه) در ۱۳ مورد از آثار او نام می برد که شرح نهج البلاغه نیز از آن جمله است.

ص: ۷۱

فخاص امیرالمؤمنین بسیفه

لظاها و املاک السماء له جند...

وصی رسول الله وارث علمه

و من كان فی «خَمّ» له الحلّ و العقد

لقد ضلّ من قاس الوصی بضده

و ذو العرش یأبی ان یکون له ند

امیرالمؤمنین علی شمشیر برکشید و به میان شراره های آتش جنگ رفت، در حالی که فرشتگان سپاه او بودند. وصی و جانشین رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) و وارث علم و دانش او، آن کسی است که به حکم غدیر خمّ حلّ و عقد امور بر عهده اش بود. به یقین گمراه شدند آنان که وصی رسول خدا را با دیگری مقایسه کردند؛ در حالی که خدای صاحب عرش ابا دارد از اینکه برای او مثل و مانندی وجود داشته باشد.

کرکی در سال ۱۰۷۶ ه درگذشت.

هشتاد و پنجم: قاصی شرف الدین

حسن بن قاصی جمال الدین یمنی صنعانی، یکی از سرشناسان یمن و چشم و چراغ ادیبان و دانشمندان، نویسنده و شاعر در آن سامان بودن است. دیوان وی «ثلاثه الجواهر» نامیده می شود. علامه امینی (رضی الله عنه) نمونه ای از اشعار، از جمله غدیریه او را آورده است.

... و امدحه لا متخرجاً فی مدحه

اذ لا مبالغه و لا اغراق

ولآه احمد فی «الغدیر» ولایه

اضحت مطوقه بها الاعناق...

پسر عمو و داماد پیامبر، چه نیکو پسر عمویانی بودند، با رگ و پی ای اصیل، پدر امامان معصومی که به مقامی بلند و

والا- رسیدند. مدح و ثنای آنان زینت بخش اوراق گشت. او را ستایش کن و نگران مباش که دچار مبالغه و اغراق نخواهی شد. احمد مصطفی، در روز غدیر خم، او را به امامت و جانشینی خود برگزید، و از این پس ولایت او طوق آذین گردن ها گردید.

همگان در روز غدیر به ولایت حیدر شهادت دادند؛ آنگاه که نور آن ولایت همه جا را دربر گرفت.

هشتادوششم: ابوعلی انسی

اشاره

سید ابوعلی انسی، یکی از اعیان یمن و مؤلفان فاضل آن سامان است. شعری در عقاید دارد. متوکل از او حساب می برد. او در سال ۱۰۷۹ هـ وفات یافته است.

غدیریه او:

...زعم النص فی الوصی خفیاً

من رمی النصب اصغریه و غالاً

و حدیث الغدیر یکفیه ممّا

قال فیہ محمد و استقالاً

غیران الضغائن القرشیات

بها کانت اللیالی حبلاً

خدا فرمان داده نزع و کشمکش مکنید و کار را به خدا - سبحانه تعالی - و به بهترین خلق او، سرور پیامبران و پاک ترین آنان در کردار و گفتار بازگردانید. پس چرا در آن امر بزرگ (خلافت) از روی مخالفت و گمراهی، نزع و کشمکش کردید؟ در مورد بهترین خلائق، شورا و حکمیت کردید.

کسانی، کسان دیگر را حاکم ساختند حال آنکه کسی که با خدا مخالفت کرد و حرام را برگردانید و حلال نمود نزد من چه می شود؟

کسی که عقل و زبانش تیر ناصبی گری خورده، پنداشت که نص غدیر روشن نیست در حالی که حدیث غدیر و آن چه رسول الله محمد فرمود او را کفایت کند. جز اینکه شب آبستن کینه های کهن قریش بود!

هشتاد و هفتم: سید شهاب الدین موسوی حویزی

اشاره

سید شهاب الدین، از فرزندان امام موسی کاظم و از نوابغ شاعران اهل بیت است که اشعارش دارای فخامت لفظ و جزالت معنی است. ابن شدقم او را چنین ستوده است: سیدی است با جلالت، خوش اخلاق، نیک خوی، بزرگوار، با اصالت، فصیح، ادیب و شاعر و آن گاه شمه ای از اشعار او را برمی شمارد. بستانی نیز نامبرده را از اعیان قرن یازده برشمرده است.

علامه امینی (رضی الله عنه) در ردّ پندار برخی که او را غالی پنداشته اند، گوید: این شاعر علوی اولین شاعر از موالی اهل بیت (علیهم السلام) نیست که در حد اعتدال خارج نشده و در ولای آل الله و مدح خاندان نبوت به دنبال شرع و عقل هستند و هرگز گرد غلو به پیشانی شان ننشسته است.

وی به سال ۱۰۲۵ هجری دیده به جهان گشود، و در سال ۱۰۸۷ نقاب بر خاک کشید.

غدیریه:

نور مبین قد انار دجی الهدی

ظلم الضلاله فی ضیاء سراجہ

و [غدیرختم] بعد ما لعبت به

ریح الشکوک و آض من لجلاجه(۱)

امطرته بسحابه سمیتها

[خیرالمقال] و ضاق فی امواجه...

در پرتو چراغ او نوری درخشید که روشننگری آن، تاریکی برآمده از ستم گمراهی، را در هم شکست. غدیرختم پس از آنکه دست تطاول بادهای شک و تردید با آن بازی کرده بود بعد از به هم آویختگی و تردید، دوباره به اصل خود بازگشت... و تو با ابری پرباران به مقالی که آن را بهترین سخن نامیدی و موج های به هم فشرده شک و تردیدها را شکستی...

هشنادو هشتم: سیدعلی خان مشعشی

اشاره

او فرزند سید عبدالمطلب مشعشی حویزی یکی از حاکمان حویزه، که نسبش به امام موسی کاظم (علیه السلام) می رسد. او آراسته به زیور علم، دانش و از جمله کسانی است که در شعر و ادب گوی سبقت را از دیگران ربوده و با گوهر های درخشان ادب و آویزه های زیبا آراسته و البته از همه برتر، انتساب او به خاندان رسالت است. علامه سید محسن امین (رضی الله عنه) برای او ۵۵

ص: ۷۵

۱- آض از ایض، بازگشت، رجوع و لجلاجه، جویدن کلام در دهان، درهم آمیختگی

اثر برشمرده است. او در سال ۱۰۷۴ هـ در گذشته و شهاب حویزی برای او مرثیه سروده است. علامه سید محسن امین (رضی الله عنه) درباره او، ضمن بیان شرح حال او، اشارتی به علم و دانش پدرش داشته و ۲۰ اثر از آثار وی را برمی شمارد. (۱)

غدیریه:

... و یزاد عنها حیدر مع ان خیر

الخلق صرّح «فی الغدیر» و نادا

من کنت مولاه فذا مولاه من

بعدی و اسمع بالندا الأشهادا

اگر روزگار را خیری می بود، پس از محمد مصطفی آن مرد تیمی بر منبر او بالا نمی رفت و حیدر از آن کنار زده نمی شد، در حالی که بهترین خلق (محمد صلی الله علیه و آله و سلم) در روز غدیر به صراحت گفت: هر که من مولایش بوده ام، پس از من این (علی) مولای اوست و شما شاهدان این سخن را به گوش همه غائبان صحنه برسانید...

و در منظومه ای دیگر می سراید:

و فی یوم «خَمّ» أبان النبی

موالاته برفیع الندا

فاؤلهم کان سلماً له

وفادیه بالنفس لیل الفدا

و ناصره یوم فر الصحاب

عنه فراراً کسرب القطا...

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در روز غدیر خم ولایت او را با صدای بلند، آشکارا بیان کرد، ولایت همان علی (علیه السلام) را که نخستین اسلام آورنده بود و اولین کسی که در آن شب به جان نثاری، حاضر

ص: ۷۶

شد جانس را نثار کند و آن روزی که اصحاب در مقابل دشمن، مثل فوج پرندگان قطا، فرار را بر قرار ترجیح دادند، او ایستاد و رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) را یاری کرد.

هشتادونهم: سید ضیاء الدین یمنی

اشاره

سید ضیاءالدین جعفر حسنی یمنی، از رؤسای یمن، ادیب، کاتب و شاعر بوده، و حکمرانی بلاد «عدین» را بر عهده داشت. وی به سال ۱۰۹۸ در گذشته است. از آثار نثر او تقریظی است که بر کتاب «سمط اللئالی» نوشته است.

غدیریہ:

و یوماً اقام الله لآل حقهم

به و رسول الله فی القوم خاطب

به قلّ الله الخلافه اهلها

و زحزح عنها الابدون الاجانب

فکان امیر المؤمنین علیّ الوصیّ

بنصّ الله فالأمر واجب...

و روزی که خدای حق آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) را به پا داشت و رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) برای آن حق، سخنرانی کرد و بدان وسیله خلافت بر گردن اهل آن، همچون گردنبندی آویخته شد و مردمان دور و بیگانه از آن کنار زده شدند. پس علی امیر المومنین به نص و فرمان صریح خدا، وصی و جانشین گردید. پس امامت بر او واجب شد.

ص: ۷۷

اشاره

ملا محمد طاهر قمی فرزند محمد حسین شیرازی نجفی قمی، یکی از یگانه های عصر خویش بود، که در تمام دانش ها، سهمی داشته و از مشایخ اجازات به شمار می آید که سلسله پیوسته ای است. افزون بر فقاقت جوشان، در فلسفه صحیح نیز مقامی بلند داشت و فضلی بسیار و دارای موعظه های رسا و نصیحت های عالی و سخنان حکمت آموز والا و شعر فراوان بوده است.

علامه امینی (رضی الله عنه) بیش از بیست اثر علمی برای او بر شمرده و او در قم امام جمعه و جماعت بوده و در سال ۱۰۹۸ هـ در گذشته و در مقبره شیخان پشت قبر حضرت زکریای آدم، مدفون است.

غدیریه فارسی:

نبی چو وارد «خَمِّ» گشت بر سر منبر

خلیفه کرد علی را به گفته جَبَّار

نهاد بر سر او تاج «وال من والاه»

ز همتش بگرفت از برای وی اقرار

ولیک آنکه به بخ بخ نمود تهنیتش

بکرد از پی اقرار خویشتن انکار

غدیریه عربی:

ولایه المرتضی فی خم قد ثبتت

بنص افضل خلق الله و الرسول...

ان الإمامه عهد لم تنل احدا

سوی المصون من الزلات و الخطل

ولایت و امامت مرتضی علی (علیه السلام) به نص صریح سخنان پیامبر اکرم افضل خلق خدا، ثابت گردید. رسول الله نیز بر روی منبر به آن در حضور همه اهل دین و دولت تصریح فرمود. پیش تر در ماجرای «حدیث الدار» خلافت علی را به طور جد، بیان کرده بود: امامت، پیمانی است که به احدی جز کسی که معصوم از خطا و لغزش باشد، نمی رسد.

نودویکم: قاضی جمال الدین مکی

اشاره

قاضی جمال الدین محمد بن حسن، از ادیبان خوش کلام و زبان داران بافضیلت و زمین های حاصل خیز سخن و صرافان شعر و قاضیان نیرومند به حساب می آمده است. او جمال علوم و معارف، و دارای سایه ای گسترده که ماه و خورشید فضل و کمالش، اطراف را روشن کرده و دانش سرشار و دریای موج او به اکناف سرازیر شده است و آوازه اش در همه جا پیچیده و همه اقبالش به پرواز درآمده است. آثار او بسیار قوی و برگرفته از عنصر آگاهی است. توسن بلاغت را از برج و باروهای خود پایین آورده و بر مرکب کلام غلبه و چیرگی یافته و افسارش را در دست گرفته است. او در ورود به سرزمین یمن کامروا گشته و بر منصب قضا تکیه زد...

علامه امینی (رضی الله عنه) بخشی از سروده های او را در الغدیر بزرگ آورده است.

و لك الارث فى الولاء بحق

فى رقاب الورى لىوم التناد

لمقال النبى فى [ماء خم]

انت مولى للمؤمن المنقاد

فتهادى بالطوع قوم ففازوا

و تمادى الغبى فى الانتقاد(۱)

ثم قال النبى والِ علياً

يا الهى و من يعاديه عادٍ...

میراث برحق ولایت از آن تو است که بر گردن مردم تا روز قیامت حق ولایت داری؛ زیرا که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در غدیر خم فرمود: ولّی و سرپرست هر مؤمن قرار گرفتی قومی با اطاعت تو هدایت یافتند و رستگار شدند؛ اما کودن و عنود، چون و چرا کرد و خرده گرفت. پس پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) گفت: خدایا علی را دوست بدار و با هر که با وی دشمنی ورزد دشمن باش.

نودودوم: ابو محمد ابن شیخ صنعان

ابو محمد ابن شیخ صنعان که نهج البلاغه ای به خط سید شریف (رضی الله عنه) در کتابخانه مدرسه عالی سپهسالار تهران (شهید مطهری) با شماره ۳۰۸۵ کتابت سال ۱۰۷۲ هـ تقریظ وی از ایشان موجود است. به مطلبی که بیانگر تاریخ حیات او باشد وقوف نیافتیم؛ جز همین شعر که به عنوان تقریظ در آن کتاب آمده است و نشانه توانمندی او در شعر نکویی سخن و برنده بودن او در مسابقه ادبی است؛ هم چنان که آیتی است در ولای خالص برای امیر المؤمنین (علیه السلام).

ص: ۸۰

چند بیت از آن منظومه را می آوریم:

نهج البلاغه روضه ممطوره

بالنور من سبحات وجه الباری

او حکمه قدسیّه جلّیت بها

مرآه ذات الله للنظار

صنوار الرسول و کان اول مؤمن

عند الاله کصنوره المختار

و به اقام الله دین نبیّه

و اتمّ نعمته علی الاخیار

نهج البلاغه بوستانی است با گل های تروتازه و شاداب با بارش نور از سبحات وجه باری تعالی یا حکمت های قدسی است که آینه ذات خدا را برای بینندگان جلوه داده است.

داماد و پسرعموی رسول (صلی الله علیه و آله و سلم) که همانند پسرعم برگزیده اش پیامبر خدا، نخستین ایمان آورنده و اولین پرستنده خدا بوده است. خدای باری تعالی به وسیله او دین پیامبرش را برپا داشت و نعمت خود را بر نیکان، تمام گردانید.

ص: ۸۱

محمدبن حسن حرّ عاملی از نسل شهید روز طفّ و عاشورای حسینی حرّبن یزید ریاحی است. در این خاندان مجد و شرف و حرّیت؛ بزرگان دینی و استوانه های مذهبی و صرافان سخن و اندیشه وران و نابغه های کتابت و بیان و فقیهان و محدثان، فراوانند. مشهورترین آن ها در این مجموعه فضیلت ها، شیخ ما حرّ عاملی صاحب وسائل الشیعه است که مدار فقاہت و مبنای شریعت و محور احادیث اهل بیت است. شیخ در ۱۰۳۲ هـ دیده به جهان گشود و به سال ۱۱۰۴ هـ درگذشته است. علامه امینی (رضی الله عنه) بیست و پنج اثر علمی برای او یاد می کند و نمونه ای از اشعار وی را می آورد. تنها قصیده غدیریه او که علامه امینی، شمه ای از آن آورده است، دارای ۴۵۳ بیت است.

و أتت منه فی علی نصوص

لم یحم حول ربعها الاحصاء

قال فیہ فیہ هذا ولیّی، وصییّ

وارثی هکذا روی العلماء

ثم یوم [الغدیر] هل کان الّا

لک دون الأنام ذاک الولاء...

از او درباره علی (علیه السلام) نصوصی آمده که از شمار بیرونند. در حق او فرمود: این ولی، وصی و جانشین و وارث من است عالمان چنین روایت کرده اند. شما پنداشته اید که هیچ پیامبری برای خویشاوندان نزدیکش ارث باقی نمی گذارد؟! علی مولای هر کس است که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) مولای او بوده، مرء و هوس را رها کنید و به نصّ، چنان تعیینی صورت گرفته است و سپس دعایی مستجاب نمود، که خبرهای آن متواتر است. وانگهی ولای روز غدیر آیا جز برای او (علی) _ و نه برای دیگران _ بوده است؟

نود و چهارم: شیخ احمد بلادی

اشاره

احمد بن حاجی بلادی، عالمی فاضل و ادیبی از شاعران و مادحان و ستایشگران اهل بیت است. مرثیه های فراوان درباره آنان دارد. او تنها در رثای سبط شهید امام حسین (علیه السلام) هزار بیت قصیده دارد که در دو مجلد فراهم آمده است. او در اوائل قرن دوازده ه در گذشته است.

غدیریه:

... وَ نَسَتْ عَهوداً بِالْحَمِی سَلْفَتِ و لَنْ

تَعْباً بِنَصِّ نَبِیِّهَا وَ نَذِیرِهَا

یا للرجال لآئمه ملعونه

لم یکفها ما کان یوم غدیرها

بئس العصابه من بَغَتْ و تنکبت

عن دینها و تسارعت لفجورها

ص: ۸۳

(بنی امیه) پیمان های حمایتی را که در گذشته بسته شده بود، فراموش کردند و هرگز به نص و سخن صریح پیامبر و نذیر امت، اعتنا نکردند. چه نامردمانی از امت نفرین شده که ماجرای غدیر بر ایشان کفایت نکرد، و چه بد گروهی بودند که تجاوزگری و ستمکاری کردند و از دین اسلام برگشته و به فسق و فجور پیشین خود برگشتند.

نود و پنجم: شمس الأدب یمنی

اشاره

احمد بن احمد حسنی آنسی یکی از اعیان یمن و ادیبان فاضل آن سرزمین، که از طرف حاکم، مبعوض شده و به سرزمین حبشه تبعید گردید. او به سال ۱۱۱۹ هـ در حبشه در گذشته است.

غدیره:

علی ذاک الغدیر غدیر دمی

جری من اجلهم بحرأ اذینا

غدیر طاب لی ذکراه شوقا

الی من ذکره یروی الصدیا

غدیر قد قضی المختار فیه

ولایتہ و البسها علیاً...

بر آن غدیر، غدیری که اشک من برای آن جاری است، و چون دریای پرموج و تلاطم می خروشد؛ یاد غدیر برای من شوق انگیز است، و مرا به یاد کسی می اندازد که تشنه را سیراب می کند. غدیری که پیامبر برگزیده خدا در آن، جامه

ولایت را بر اندام علی (علیه السلام) پوشاند و در میان مردم سخنرانی کرد و از وصی و جانشینش نام برد و او را امام امت نامید.

نودوششم: سیدعلی خان مدنی

اشاره

صدرالدین سیدعلی خان مدنی شیرازی، از نسل زید شهید فرزند امام زین العابدین و از خاندانی بزرگوار است که خیمه های آن با ستون های علم، شرف و سیادت برافراشته و همچون درختی است که ریشه اش در اعماق زمین ثابت و شاخه های پرثمر آن به ژرفای آسمان ها قد برکشیده است، و هر زمان میوه ای دلخواه دهد. خاندان زید در حجاز و ایران تا به امروز خاندانی مفید و ثمربخش بوده اند.

شاعر ما از ذخایر روزگار و نیکان عالم و از نوابغ و مردان نیرومند جهان به حساب می آید. ملت مسلمان، به خصوص شیعه، می تواند به او و امثال او افتخار کند. شرح حال او را بسیاری از تراجم نگاران آورده اند. علامه امینی (رضی الله عنه) به پانزده مورد اشاره دارد. علامه امینی (رضی الله عنه) نوزده اثر از آثار علمی او نام برده و می نویسد: سید به سال ۱۰۵۲ هـ در مدینه دیده به جهان گشود و در سال ۱۱۲۰ هـ رخت از جهان فروبست. و مدت چهل و هشت سال در هند اقامت داشت. علامه امینی در الغدیر بزرگ پاره ای از اشعار او را آورده است.

ص: ۸۵

و غدیر خم و هو اعظمها

من قال فيه ولاية الأمر

و اذکر مباحله النبی به

و بزوجه و ابنیه للنفر

و أقرأ و انفسنا و انفسکم

فکفی بها فخراً مدى الدهر...

و غدیر خم بزرگ ترین مفاخر او است که در ولایت امر به او رسید. یاد کن مباحله پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و به همراه او، همسر و دو فرزندش را با چند مسیحی.

و آیه «انفسنا و انفسکم» را بخوان، که در طول روزگار همین فخر بس است.

و در قصیده ای باینیه:

و هل لسواک بعد (غدیر خم)

نصیب فی الخلافه او نصاب

الم بجعلک مولا هم فذلّت

علی رغم هناک لک الرقاب...

و آیا پس از ماجرای غدیر خم بهره ای برای کسی جز تو در خلافت هست؟! آیا تو را مولا- و رهبر آنان قرار نداد؟ گرچه برخلاف میل باطنی شان، گردن هاشان به زیر بار رفت. هیچ هاشمی، هرچند دارای حسب و نسب، در آن طمع نورزید. پس تیم یا عدی، که بود و نبودشان برابر است، کیستند؟ پس اگر آن ها حق تو را از روی شقاوت انکار کردند، بر اشقیاء عذابیه فراهم است و چقدر افکار سفیهانه که در برابر تو اظهار کردند لیکن تو مانند ماه شب چهارده بودی که سگان بر او عوعو کنند.

اشاره

عبدالرضابن احمد از یگانہ های دوران و علما و افاضل قرن دوازده هجری است، که دو فضیلت علم و ادب را درهم آمیخته است. دیوان او که به حروف تهجی ترتیب یافته، در ستایش ائمه (علیه السلام) است. ما بر تعداد بالغ بر سه هزار و پانصد بیت وقوف یافته ایم. او در حدود سال ۱۱۲۰ ه فوت کرده است. علامه امینی (رضی الله عنه) شش غدیریه از او آورده است.

غدیریه:

۱- قاضاعوا وصیہ «یوم خم»

بعلی وصی و ہم شہداء...:

وصیت روز غدیر را ضایع کردند و حق علی را که همگان شاهد بودند، از بین بردند. آن ولایت از زبان روح الامین و از سوی خداوند تعالی، که همه نعمت ها از اوست، خطاب شد که ولایت علی را برسان و گرنه رسالت را به پایان نرسانده ای و خدا جلوی دشمنانت را می گیرد.

بعد از آنکه آفرین گفتند و اعتراف کردند، نص «الیوم اکملت لکم» آمد و تهنیت سزاواری بود. با این وجود گفتند احمد (صلی الله علیه و آله و سلم) وصیتی نکرده چه دروغ و افترای بزرگی.

ازسویی خود روایت کنند که هر کس بمیرد و وصیت نکند مرگ او مرگ جاهلی خواهد بود. بیچاره ها به پیامبر نسبت جهل دادند و چیزی ادعا کردند که او نگفته بود و بهتان زدند.

اما یهود اگر با ما احتجاج (تاریخی) کنند چه پاسخی داریم. آیا حیا نمی کنید؟

۲- آخاه طه یوم «خَمّ» و قد

أُنزل فیهِ، فیهِ آیّ جِهار...:

محمد مصطفی طه، در روز غدیرخَمّ که در آن روز در حق او، آیاتی آشکار نازل گشت، او (علی) را برادر خود خواند.

۳- و بخَمّ بویعت اذ لیس الّا

انت دون الوری لها من محقّ...

در غدیرخَمّ با تو (علی) بیعت شد، نه با دیگری؛ که کسی جز تو صاحب حق نبود و نصّ آیه اکمال دین نازل شد.

۴- و بیوم «خَمّ» خَبَر الغیاب عن

تأمیره فی البیعه الأشهاد...

و در روز غدیرخَمّ خدای عالم الغیب از امارت و امامت او خبر داد و هنگام بیعت، گواهان حاضر بودند که فرمود: هر که را من مولای او بوده ام، حیدر برای او مولا است و هر کس در حق وصی نیرنگ به کار برد خود را فریفته است.

۵- و کفی علیّا (فی الغدیر) فضیله

یاتی الیها غیره یتوصل...

فضیلت روز غدیرخَمّ علی (علیه السلام) را بس است؛ هر چند که دیگری خواست به آن برسد.

وحی آمد ای رسول برسان آنچه را که در حق حیدر آمده. آن گاه در میان اصحاب ایستاد. در حالی که دست چپ علی حیدر، در دست راست پیامبر بود و با صدای بلند و رسا اعلام

کرد هر که را من مولا بوده ام حیدر برای او مولا و امام است. مبادا عوض کنید و دگرگونی ایجاد نمایید.

۶- حیدر الکرار از کی ناعل

من بنی آدم او حاف مشی

لم یدن للآت یوماً قط بل

عبدالله و بالتقوی نشا...:

حیدر کرار پاک ترین بنی آدم است که در روی زمین گام نهاده اند. هرگز به بت لات نزدیک هم نشد؛ بلکه خدا را پرستید و باتقوا، نشو و نما یافت.

نودوهشت: علم الهدی محمد

محمد بن مولا محمد محسن کاشانی از خاندان با علم و فضیلت است که فضایل موروث و مکتسب را در خود جمع کرده و پا در جای پای پدر که خود فقیه و دانش مردی سترگ بود، گذاشت و خلف صالح او شد.

علامه امینی (رضی الله عنه) در الغدیر بزرگ ده اثر از او یاد کرده است. تاریخ ولادت و وفات او مشخص نیست.

قصیده او بیش از ۱۵۱ بیت است؛ از آن جمله ابیات ذیل است:

الهی بحقّ الرسول الامین

جسیم الایادی علی العالمین

بحق الوصی اخیه السری

بمجد سنّی و عز علیّ

وصیّ الرسول بامر حکیم

اتی من لدنک بلطف عمیم

ولیّ الانام بنصّ الغدیر

امیر الکرام و نعم الامیر:

الهی به حق محمد امین رسول گرامی که توش و توان بزرگ او بر عالمیان، ثابت است. الهی به حق وصی و برادر جوانمردش، باشکوه درخشان و عزت بلند و والا.

همان که وصیت او به لطف همگانی با فرمان قاطع از ناحیه تو آمد.

و به نص غدیر، امام و پیشوا گردید و چه امیر بزرگواری.

نودونهم: شیخ علی عاملی

او از رجال جبل عامل و ساکن در عراق بوده و به علم و ادب و فضل موصوف است. او در مدح امیرالمؤمنین (علیه السلام) قصیده های طولانی دارد، از جمله قصیده ای که برخی ابیات آن به قرار زیر است:

و قال فی یوم «خَمّ» حین قال له

جبریل بلغ مقالاً غیره مردود

من کنت مولاه حقا فالوصی له

مولی علی شاهد منهم و مشهود...

و روز غدیر خَمّ هنگامی که جبرئیل به محمد گفت برسان...

سخنی، که جای هیچ ردشدنی نیست. هر که را من مولا - بوده ام درحقیقت، او وصی و مولا است. این را حاضرین به غایبین برسانند.

یکصد: ملا مسیحای فسوی

ملا محمد مسیح مشهور به مسیحا اهل فسای فارس است که در آثار فارسی تخلص به معنی و در عربی تخلص به مسیح می کرد. او دانشمندی بود که بر علوم مختلف، فلسفه، حکمت، ادب، شعر، خطابه و نویسندگی احاطه داشته که او را ستوده اند.

نامبرده در سال ۱۰۳۷ هـ متولد شده و ۱۱۲۷ هـ وفات یافته است. برخی ابیات قصیده شیوای او به قرار ذیل است.

من کان نصّ رسول الله عینه

لامره الشرع تبلیغاً بالاعلان

آنکه نص رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) او را به عنوان امیر و پیشوای شریعت تعیین کرد و آشکارا بیان فرمود: برسان و گرنه بدان که حق رسالت را ادا نکرده ای...

این قصیده بالغ بر ۵۹ بیت است، و از قصاید زیبای غدیریه ها به شمار است.

یکصد و یکم: ابن بشاره غروی

اشاره

ابوالرضا شیخ محمدعلی یگانه ای بوده در فنون شعر و ادب و نابغه ای در میدان فضایل. ابیاتی از غدیریه او به شرح ذیل است.

غدیریه:

... بغدیرخّم للولایه حازها

حقا و لیس بممکن انکارها

ص: ۹۱

نهج البلاغه من جواهر لفظه

فيه العلوم تبیت اسرارها...

من ثناگوی حیدر هستم، آن پارسائی که فخر ماسوی، و درهم کوبنده دژهای کفر است.

داماد پیامبر، پدر امامان و بهترینشان که خلافت با او ارزش یافت. در غدیرخّم ولایت را صاحب شد و برای او حقی بود، انکارناشدنی.

نهج البلاغه گوهره های لفظ اوست که در آن اسرار دانش ها بیان شده است. ابن بشاره در سال ۱۱۳۸ هـ وفات یافته است.

یکصدودوم: شیخ ابراهیم بلادی

ابوالریاض ابراهیم فرزند علی بحرانی. یکی از سرشناسان و علمای بحرین است به شعر موصوف است. در قصیده ای بیست و اند بیتی سروده است:

و اشهد أنّه ولیّ علیاً

ولیّ الله للدين اهتماما

و صیرّه الخلیفه یوم «خّم»

بامرالله عهداً و التزاماً...:

و گواهی می دهم که پیامبر خدا علی (علیه السلام) را با اهتمام تمام، ولی و پیشوا قرار داد و روز غدیرخّم به امر و فرمان الهی تعهد و التزام گرفت و او را به روز غدیرخّم، جانشین خود اعلام کرد.

و به وحی الهی او را با لقب امیرالمومنین ملقب ساخت...

ابو محمد عبدالله خطی از شاگردان شیخ ابراهیم بلادی است که در هنر، ادبیات، شعر، سرایش فراوان و تفنن در آن، بهره ای فراوان داشت، هر چند که شعر او در حدّ متوسط است. نامبرده کتابی در احوال امام معصوم دارد و دیوان اشعارش به نام «جواهر نظام» و دیوانی دیگر، در رثای سادات که از همان دیوان استخراج شده است. او نیز چندین قصیده غدیریه دارد.

۱- حیدر الکرام مقدم الوری

شامخ القدر علیّ ذی المعالی

ثابت النصّ من الله و من

احمد المختار محمود الفعّال

من له المختار و اخی فی الوردی

مرغماً اعدائه اهل الضلال

حجه الله بنصّ ثابت

یوم «خَمّ» فهو من والاه وال

حیدر کرار، پیشرو همه، دارای قدر و منزلتی والا، علی مرتضی صاحب رتبه بالا، همان کسی که از ناحیه خدا و رسول مختار او که ستوده کردار است. نصّ در حق او ثابت است. حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) در میان آن همه اصحاب، تنها او را برادر خویش خواند و بینی بدخواهان را بر خاک مالید و او در (غدیر خَمّ) به نصّ گفتار رسول الله و به وحی الهی، حجت خدا گردید. پس دوستدار او را دوست باش.

۲- «یوم الغدیر» به کمال الدین

و متم نعمه خالق و معینی...

روز غدیر روز کمال دین و تمامیت نعمت خالق و مددکار من است. خدا را چه روز بزرگی! عید بودن آن در دین محمد امین، نیک ثابت است. روزی که خدا اسلام را بعنوان آیین برای مردم پسندید و آن را تأیید و تثبیت فرمود.

۳- فواخاه من امر الاله و خصّه

بفاطمه ام الهداه الفراقد

وصیره من امر خالقه له

اماماً «بخم» مرغما انف حاسد...

پس به فرمان خدا او را برادر خویش خواند و فاطمه مادر هادیان راهنما را به وی مخصوص ساخت و در (غدیرخم) به امر خدا به رغم حضور حاسدان و بدخواهان، او را امام و جانشین خود گردانید و با سخن صریح امامت و خلافت او و فرزندان او را بیان کرد. چه نیک فرزندان برای پدرشان بودند.

۴- وارتضاه الامام فی یوم «خم»

فهو للخصم قاطع او صاله

و در روز غدیر اعلام خشنودی فرمود که او (علی) امام و جانشین است و او ریشه دشمن را می کند.

این شاعر غدیری هایی دیگر دارد که به نمونه های مزبور، اکتفا شد.

یکصد و چهارم: سید حسین رضوی

اشاره

امیر رشیدالدین سید حسین رضوی هندی نجفی، یگانه دوران که دانش خود را با ادب بالا، همراه کرده و نابغه ای است که اصالت نسب را با فضایل مکتسب آراست. پدرش او را به

ص: ۹۴

نجف آورد و او در آن محیط مقدس و دانش، بالید. او به سال ۱۱۵۶ هـ در کربلا وفات یافت.

غدیریه ها و مدایح او:

سید رضوی در یک قصیده ۱۴۳ بیتی گوید:

صنو النبی امیرالمومنین ابوالسبطين

باب العلوم المرتضى الشيم

و فيه جاء من المختار منقبه

«من كنت مولاه» فهو الحق فاعتصم

امیرالمؤمنان داماد و پسرعموی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) پدر دو سبط (حسن و حسین) دروازه دانش ها همان علی مرتضای گزیده خصال، که منقب بزرگ «من كنت مولاه» از سوی رسول مختار درباره ی او است. پس به دامن وی چنگ بزن که او بر حق است.

علّامه امینی (رضی الله عنه) نمونه اشعار او را در مدح علی (علیه السلام) آورده است و در تاریخ حیات او به اعیان الشیعه ارجاع داده است.^(۱)

یکصد و پنجم: سید بدرالدین محمدبن حسین

اشاره

از نیکان کشور یمن و عالمان برجسته آن سرزمین است که در دانش های کلام، پزشکی، ادبیات و شعر دستی بلند دارد و دارای تألیفاتی است.

او در سال ۱۰۶۲ هـ به دنیا آمده است. علّامه امینی (رضی الله عنه) تاریخ وفات او را درج نکرده است.

ص: ۹۵

۱- سید محسن امین، اعیان الشیعه ۴۶/۲۶-۵۷.

فیه الامام الوصی حیدره

مولی البرایا و من له الشرف

فیه اخوه و من فداه علی

فراشه ان روّوا و ان حرفوا

فیه الذی فی «الغدیر» عینه

و بخبخ القوم فیه و اعترفوا:

در آن جا (نجف) امام و جانشین رسول (صلی الله علیه و آله و سلم)، حیدر و مولای مردم و کسی که دارای شرف و عزّت است آرمیده. در آنجا برادر اوست، آن کسی که با خوابیدن در رختخواب وی جان نثاری کرد. هر چند بدخواهان آن روایت را تحریف کرده اند. در آنجا کسی است که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در روز غدیر او را به عنوان خلیفه و جانشین تعیین فرمود و آن قوم آفرین گفتند و بدان اقرار کردند.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

